

๙๙
รัก
ชาติ
มั่นคง
ใจ

พระราชธรรมนิเทศ (ระดม ใจถาวร)

รู้จักสามัคคี

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตภาโณ)
วัดบวรนิเวศวิหาร
เรียบเรียง

กองทุนไตรรัตนานุภาพ

เพื่อการศึกษา การเผยแผ่ และการพิทักษ์ความมั่นคง
ของพระพุทธศาสนา

พิมพ์เผยแพร่เพื่อความรู้ ความเข้าใจ
ในศาสนธรรมทางพระพุทธศาสนา

รัฐksamkhi

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตภาณ)

วัดบวรนิเวศวิหาร เรียบเรียง

พิมพ์ครั้งที่ ๑

& ธันวาคม ๒๕๓๖

ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย	๓,๐๐๐ เล่ม
ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย	
-พิมพ์ถวายมุทิตาสักการะ พระธรรมสิริชัย	๒,๐๐๐ เล่ม
-พิมพ์ถวายมุทิตาสักการะ พระราชวรालังการ	๕๐๐ เล่ม
-พิมพ์ถวายมุทิตาสักการะ พระมหานายก	๕๐๐ เล่ม
กองทุนไตรรัตนานุภาพ	๔,๐๐๐ เล่ม
สถาบันการบริหาร และจิตวิทยา	๒,๐๐๐ เล่ม

ติดต่อหนังสือได้ที่

ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย พระตำหนักกลาง วัดบวรนิเวศวิหาร

โทร. ๒๘๑-๒๑๓๙

พิมพ์ที่ พรศิริการพิมพ์

๑๘๔/๑๐ ลาดพร้าว ๘๗ โทร. ๕๓๘-๘๑๒๗, ๕๓๙-๘๖๓๒

คำนำ

หลังจากได้ยินพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อคืนวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๓๔ รู้สึกตื่นเต้นเป็นพิเศษกับประโยคที่ว่า รู้รักสามัคคี เพราะรู้สึกว่าเป็นประโยคพิเศษ ทำให้มองเห็นทั้งเหตุ ผล อากาโร ของความสามัคคี และวิถีชีวิตตามหลักของ พระพุทธศาสนา เพราะคำว่า รู้ คือปัญญา รัก ในขั้นต่อไปคือเมตตา อันเป็นธรรมะที่มีเนื้อหาในทาง ปฏิบัติครอบคลุมโลกทั้งปวงเอาไว้ ตามพระพุทธศาสน สุกขาจิตที่ว่า

ปัญญา โลกสมิ ปชโชโต ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก
โลโก ปตถมภิกา เมตตตา เมตตตาเป็นธรรมคำจุนโลก

แต่เมื่อก้าวโดยหลักของการปฏิบัติแล้ว ขอเพียง พัฒนาปัญญาขึ้นไปได้เท่านั้น ก็เลสชื่อต่าง ๆ ก็จะหมดสิ้น ไป ใจจะกอบปรด้วยความบริสุทธิ์จากกิเลส และมอง สัตว์โลกด้วยเมตตา กรุณา อันหมายถึงใจที่สามารถพัฒนา

ปัญญาคือความรู้ให้สมบูรณ์ หรือแม้อยู่ในระดับบริหาร
ตนได้ ใจจะบริสุทธิ์ขึ้น ช่วยให้สามารถสัมผัสพระพุทธรูป
คือ ปัญญา บริสุทธิ์ เมตตา กรุณาได้ตามลำดับนั้น
คือความเป็นชาวพุทธที่แท้จริง

สังเกตว่า หลังจากพระราชดำรัสประโยคนี้นี้
เป็นที่ปรากฏแก่สังคม มีการพูดถึง กล่าวขวัญถึงกันมาก
รอดูว่าน่าจะมีใครคนใดคนหนึ่ง นำเอาข้อความนี้ไป
ขยายความ เพื่อช่วยกันเสริมสามัคคีภายในชาติ
ให้มั่นคงมากขึ้น แต่พอเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม
ที่สืบเนื่องจากงานสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา
ในเทศกาลวิสาขบูชา เกิดความรุนแรงมาตั้งแต่ก่อนงาน
และหลังจากผ่านการทำพิธีวิสาขบูชาไปแล้ว ชนิดที่เรียกว่า
เปลวเทียน ควันธูป ยังไม่ทันจาง ความรุนแรงที่ไม่น่า
จะเกิดก็เกิดขึ้น ทำให้ท้อใจว่า ขนาดพระราชดำรัสยังไม่มี
การรับไปปฏิบัติสำหรับคนบางพวก เราเป็นใครจะไปพูดให้
เขาเกิดความสามัคคีกันได้ จึงยับยั้งความคิดที่จะเรียบเรียง
เรื่อง รู้รักสามัคคี เอาไว้

แต่มีท่านผู้หวังดีหลายท่าน บอกให้เรียบเรียงขึ้นมา
จึงได้คิดว่าคนที่ไม่สนใจคือไม่สนใจ แต่คนที่สนใจน่าจะมี
จึงได้ตัดสินใจเรียบเรียงขึ้น โดยถือเอาห้วงเวลาวัน
เฉลิมพระชนมพรรษา ปีพุทธศักราช ๒๕๓๖ เป็นเวลา
เผยแพร่ หนังสือเรื่อง รู้รักสามัคคี เล่มนี้ โดยตั้งความ
หวังไว้ว่า

๑. เพื่อเทอดทูนธรรม พระราชดำรัส สร้างความยอมรับ นับถือ จนพร้อมที่จะน้อมหลักสามัคคีธรรม เป็นฐานจิต ครอบครัวยุคใหม่ให้มากยิ่งขึ้น

๒. เพื่อเผยแพร่เป็นธรรมทาน ตามหลักการของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย และกองทุนไตรรัตนานุภาพ เพื่อการศึกษา การเผยแผ่ และการพิทักษ์ความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

๓. เพื่อถวายเป็นมุทิตาสักการะ แก่พระเถระที่ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ ในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ในวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๖ โดยเฉพาะท่านที่ดำเนินงานเรื่องศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย กันมาตั้งแต่เริ่มต้น จนถึงปัจจุบัน

๔. มอบให้ สถาบันการบริหาร และจิตวิทยา เพื่อเผยแพร่แก่นักศึกษา เดอะบอสส์ ที่ผ่านการศึกษามาแล้ว และกำลังจะเข้าศึกษาในรุ่นต่อ ๆ ไป

ปัญหาที่น่าคิดประการต่อไปคือ หลังจากหนังสือได้เผยแพร่ไปแล้ว มีคนบางคนได้อ่านแล้ว ท่านเหล่านั้นจะอยู่ร่วมกันด้วยความรักสามัคคีเพิ่มขึ้นหรือไม่ เรื่องนี้จึงทำได้เพียงแต่ความหวัง แม้จะค่อนข้างไปทางเป็นความฝันก็ตาม แต่ที่แน่นอนที่สุดคือ ภารกิจของพระสงฆ์ ที่ทรงมอบหมายให้ทำงานธัมมสังคหะ คือการสงเคราะห์ชาวบ้านด้วยการสอนธรรม ตามที่ทรงกำหนดไว้ว่า

ห้ามปรามมิให้ทำความชั่ว ให้ตั้งตนอยู่ในความดี สงเคราะห์ชาวบ้านด้วยน้ำใจอันงาม ให้เขาได้ฟังในสิ่งที่ เขายังไม่ได้เคยฟัง อธิบายสิ่งที่เคยฟังแล้วให้แจ่มแจ้ง และบอกทางสวรรค์ให้

การเผยแพร่ธรรมะอันเป็นหน้าที่ในรูปแบบใดก็ตาม ได้ทำไปแล้ว งานอันเป็นวัตถุประสงค์ของ ศูนย์ส่งเสริม พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย และกองทุนไตรรัตนานุกาภาพ ที่กำหนดไว้ก็ได้ทำแล้ว ส่วนท่านที่รับไปแล้วจะอ่าน หรือไม่อ่าน อ่านแล้วจะเพิ่มพูนความสามัคคีขึ้นมาหรือไม่ เป็นหน้าที่ของท่านเหล่านั้น เพราะเป็นคนละเหตุคนละ ผลกัน

แต่หวังว่า หนังสือเรื่องรู้รักสามัคคี เล่มนี้ คง สามารถให้ความรู้ความเข้าใจถึงน้ำพระทัยของพระพุทธเจ้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว บัณฑิตทั้งหลายในอดีตว่า มีความรักสามัคคี และสนับสนุนส่งเสริมคนที่มีความ สามัคคีกัน ยกย่องสรรเสริญทั้งสามัคคีธรรม และคนที่มี ความสามัคคีกัน โดยได้เน้นย้ำเรื่องสามัคคีธรรมไว้ใน โอกาสต่าง ๆ เป็นอันมาก ตามที่ได้ยกมาเรียบเรียงไว้เป็น ตัวอย่างในหนังสือเล่มนี้

ขออนุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย อันเป็นที่เคารพ สักการะของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ได้โปรดดลบันดาล อภิบาลรักษาให้ ท่านสาธุชนผู้สนใจอ่านหนังสือเล่มนี้

และมีส่วนสนับสนุนให้หนังสือเล่มนี้ได้บังเกิดขึ้นเป็นรูปเล่ม
ตลอดถึงท่านที่ได้รับหนังสือเล่มนี้ด้วยวิธีใดก็ตาม ให้ประสบ
ความเจริญงอกงามไพบุลย์ในธรรม อันพระผู้มีพระภาคเจ้า
ทรงประกาศแสดงไว้ดีแล้วโดยทั่วกันทุกท่านตลอดกาลนาน
เทอญ

ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย

ดำเนินกลาง วัดบวรนิเวศวิหาร

ธันวาคม ๒๕๓๖

รู้จักสามัคคี

รู้และรัก สามัคคี มีคุณยิ่ง
อยู่ร่วมกัน ฉันทมิตร จิตชื่นบาน
สามัคคี นี้คือธรรม อันล้ำเลิศ
ลดกิเลส เพิ่มธรรม อันอ่ำไพ
แม้ต่างกาย แต่ใจ มิได้แยก
แม้มากคน มากคิด จิตชี้นำ
ควรครอบ สามัคคี ยิ่งมีสุข
ศาสนิก สามัคคี มีทั่วกัน
แม้งานใหญ่ สามัคคี ที่ยึดมั่น
เพิ่มความรัก เอกภาพ อาบวิญญาน์
อนุศาสนธรรม ที่องค์ พระสัมพุทธ
ทรงเน้นย้ำ สามัคคี มีทั่วกัน
แม้แต่องค์ อริยมรรค หลักของศาสนา
ต่อเมื่อมรรค สามัคคี มิเรว่น
ขอชาวเรา เหล่าพุทธ บริษัท
คือรู้จัก สามัคคี ไม่ตรีกัน
สามัคคีธรรม น้อมนำ ประจำจิต
เสียดละ กล่าวหาญ ทุกรูปนาม
เพราะนั่นคือ ปัญญา บริสุทธิ์
ตามรอยบาท ล้นกระหม่อม พระจอมธรรม
บทเรียนไทย ในอดีต ซัดเป็นหลัก
ยามใดแตก สามัคคี ตรีระทม
เพราะไร้ธรรม อ่ำไพ จิตไร้สุข
เหตุแห่งทุกข์ เห็นเป็นโทษ โปรดละวาง

เพราะเป็นสิ่ง เห็นรัก สมัคสมาน
แม้อยู่นาน จะยิ่งสุข ทุกข์ห่างไกล
ช่วยก่อเกิด สร้างสุข ทุกสมัย
ช่วยให้ใจ เยือกเย็น เป็นประจำ
ไมตรีแทรก ทุกอณู คุ้มฆ่า
ไม่กระทำ ให้ขัดแย้ง เสียดแทงกัน
พร้อมเพรียงทุก สังคม บ่มสุขสันต์
สมัคมัน ช่วยการ งานนานา
ช่วยงานนั้น เสร็จพลัน จิตบรรเทา
เพิ่มเมตตา การุณ คุณอนันต์
ประเสริฐสุด ทรงชี้ทาง สร้างสุขสันต์
จะช่วยบรรเทาทุก ไม่ลามลวน
จะสามารถ ให้ผล มีมันฉนวน
สงบถ้วน กิเลสสิ้น บาปภินท์พลัน
โปรดฝึกหัด รู้รัก สมัคมัน
ทุกคืนวัน จะสุข ทุกโมงยาม
ทำหุดคิด ด้วยเมตตา กล่าวทั้งสาม
สมกับความรัก เป็นพุทธ วิสุทธิธรรม
วิญญานพุทธ สิบนาม ให้งามฆ่า
ผู้ทรงนำ ชาวโลก ไร้โรคตรม
ยามไทยรัก สามัคคี มีฉันท
เพราะนิยม ธรรม มานำทาง
ระทมทุกข์ สามัคคีบาท เหตุขัดขวาง
ช่วยกันสร้าง สามัคคี ไม่ตรีเทอญ.

รู้รักสามัคคี

เมื่อคืนวันที่ ๖ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำรัส ณ มหาสมาคม เนื่องในพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ประโยคหนึ่งว่า รู้รักสามัคคี โดยรับสั่งทำวความไปถึง พิธีถวายสัตย์ปฏิญาณสาบานตนของเหล่าทหารหาญ ณ ลานพระบรมรูปทรงม้าว่า ในที่นั้นประสงค์จะรับสั่งว่า รู้รักสามัคคี แต่เวลาอ่านกลับอ่านเป็น รู้จักสามัคคี เพราะมีค้วงจากการยิงสลุตมาบังไว้ จึงได้นำมาทบทวน ให้ที่ประชุมทราบพระประสงค์อีกครั้ง

ประโยคที่ว่า รู้รักสามัคคี เป็นคำใหม่ที่ไม่เคยพบในที่อื่น แม้จะมีการเน้นย้ำ เรื่องความสามัคคีกันมากเป็นพิเศษ ในที่ต่าง ๆ จากบุคคลทั้งหลายก็ตาม ทำให้คนเป็นอันมาก ให้ความสนใจในพระราชดำรัสประโยคนี้กันมาก สื่อสารมวลชนได้นำมาเผยแพร่กันอย่างกว้างขวาง ทางราชการ ทหารได้ถ่ายทอดทั้งหมดมาพิมพ์เผยแพร่ทุกตัวอักษรของ พระราชดำรัสในคราวนั้น องค์กรเอกชน ได้นำข้อความ เหล่านั้นมาปรารภ พูดจา ตอกย้ำกันมาก จนดูไปแล้ว น่าจะเป็นนิมิตหมายที่ดีว่า ต่อจากนี้ไปคนไทยคงจะมีความรู้รักสามัคคีกันมากขึ้น การอยู่ร่วมกันโดยปกติสุข ตามที่เรียกร้องต้องการกันคงจะเพิ่มมากขึ้น ความเป็นมิตร ปรารถนาภาพ เสรีภาพ สมภาพ สันติภาพ สันติสุข ที่ใฝ่ฝัน เรียกร้องกันมาตลอดกาลยาวนาน คงจะดำรงมั่นคงขึ้น ภายในสังคมไทยมากและนานขึ้น

การนำเอาพระราชดำรัสประโยคนี้มาเผยแพร่กัน สืบเนื่องกันมาโดยลำดับ จนถึงกับมีการจัดตั้งองค์กรเอกชน ขึ้น มีเจตน์จำนงในการมุ่งพิทักษ์รักษา ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ให้ดำรงอยู่คู่ชาติบ้านเมืองตลอดไป แต่แปลกที่องค์กรในลักษณะนี้ทั้ง ๆ ที่เคยมีมามากแล้ว เช่น ลูกเสือชาวบ้าน ทสปช. เป็นต้น แต่พอมีองค์กร ไทยรู้รักสามัคคี ขึ้น คนในองค์กรเองก็ไม่ค่อยแสดงความ

สามัคคีกันเท่าไรนัก ที่ร้ายคือมีการต่อต้านตำหนิจากคน
บางพวก ทำให้เกิดความสงสัยกันพอสมควรว่า ถ้าไม่รู้
และรักความสามัคคีแล้ว ความสามัคคีจะเกิดขึ้นได้หรือ
เพราะตามปกติแล้ว เรื่องการศึกษา พัฒนา เสริมสร้าง
สิ่งที่ดีงามให้เกิดขึ้นภายในสังคม ศาสนา ประเทศชาตินั้น
จำเป็นต้องมีการ

พูดให้ฟัง พูดให้รู้ พูดให้คิด เพื่อกระตุ้นจิตสำนึก
ที่ติงามของคนเหล่านั้น ให้ได้ฟังได้คิดได้รู้ จนมีความ
พร้อมที่จะนำไปปฏิบัติพัฒนาตน ตามหลักที่ได้มีการ
ให้การศึกษา สั่งสอน แนะนำกัน

ทำให้ดู คือลงมือประพฤติ ปฏิบัติให้คนเหล่านั้น
ดูเป็นตัวอย่าง เพื่อสามารถสร้างความศรัทธา ความ
ประทับใจ ความตรงตรา จนเกิดการยอมรับ นับถือ
ศรัทธา น้อมนำมาประพฤติปฏิบัติ เพื่อพัฒนาตนให้ได้ทำ
อย่างที่ท่านทำ เพื่อจะได้เป็นอย่างที่ท่านเป็น

ดำรงชีวิตให้เห็น วิถีชีวิตของคนดีทั้งหลายนั้น เป็น
แบบมาตรฐานของการพัฒนาชีวิต เป็นการสะท้อนธรรม
ออกมาเป็นรูปธรรม มีการปฏิบัติตน การพูด การดำรง
ชีวิตเป็นแบบฉบับ ที่พร้อมจะสร้างความประทับใจ เกิดปีติ
ปราโมทย์ มีความมั่นใจ ระลึกว่าชีวิตในลักษณะนี้ เป็น
แบบอย่างที่ดี ที่ท่านมีความสุข ความสงบ ปลอดภัย

ปลอดภัยให้คุณ จึงเกิดความเพียรพยายามที่จะดำรงชีวิตเช่นเดียวกับท่าน อย่างที่คติไทยสอนไว้ว่า

ตามหลังผู้ใหญ่หมาไม่กัด

ธรรมของคนดีสอนไว้ว่า ให้เดินไปตามหนทางที่ท่านได้เคยเดินมาแล้ว เป็นต้น

แต่เมื่อมีคณะบุคคลจัดตั้งองค์กรรัฐรักสามัคคี มีการสอน มีการปฏิบัติตนตามที่จะทำได้ จนถึงบางท่านสามารถอยู่ร่วมกับคนอื่น อย่างมีความสมานสามัคคีให้คุณ กลับมีการท้วงติง ตำหนิ จนบางครั้งก็โจมตีจากคนบางพวก ซึ่งเมื่อเรามองในแง่ของความจริงของคนในสังคม ที่มีพื้นฐานในด้านความคิด จิตใจ วุฒิภาวะในด้านต่าง ๆ ที่ไม่เหมือนกันแล้ว ก็เป็นเรื่องที่น่าเห็นใจ ซึ่งความจริงข้อนี้พระพุทธศาสนาเองได้แสดงไว้ว่า

คนไม่ถูกนินทาไม่มีในโลก จนถึงคติไทยได้นำมาประพันธ์เป็นคำกลอนว่า

อันนินทากาเลเหมือนเทน้ำ ไม่ชอกช้ำเหมือนเอามิดมารัดนิน

แม้องค์พระปฏิมายังราคิน คนเดินดินฤจะพ้นคนนินทา

ความประทับใจ ความตรงตรา ในพระราชดำรัสที่ว่า รัฐรักสามัคคี ได้ผ่านกาลเวลาไม่ยาวนานนัก ในช่วงปีใหม่เทศกาลมาฆบูชา สงกรานต์ ยังมีการพูดถึง รัฐรักสามัคคี กันแพร่หลายอยู่ แม้ในเทศกาลวิสาขบูชา ที่เค้าแห่งความรัฐรักสามัคคี ๔

แตกแยก ร้าวฉานปรากฏให้เห็นแล้วตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ.๒๕๓๕ แต่คำว่า รัฐรักสามัคคี ได้มีการนำมา ตอกย้ำกันหนักยิ่งขึ้น

แหละแล้ว สัปดาหฺ์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา ในเทศกาลวิสาขบูชา นั้นเอง ปรากฏว่าการเรียก ร้องให้เกิดสำนึก ที่จะยึดมั่นในพระบรมราโชวาท เรื่อง รัฐรักสามัคคี ค่อนข้างปรากฏเด่นชัดว่าน่าจะรักษา ไว้ยากเสียแล้ว แต่คนเป็นจำนวนมากพยายาม ปลอบใจตัวเองว่า ด้วยอำนาจแห่งพระพุทธานุภาพ พระสยามเทวาธิราช สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย คงจะสามารถ โน้มน้าวจิตใจของคนไทย โดยเฉพาะที่เป็นพุทธศาสนิกชน ให้สามารถอาศัยเนื้อหาของความเป็นชาวพุทธ ที่สะท้อน ออกมาในรูปของความเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานว่า จะสามารถหาจุดกลางทางความคิด มาประสานประโยชน์ กัน ประนีประนอมกัน จนสามารถคงคุณลักษณะที่ดีงาม คือ ความรัฐรักสามัคคี ไว้ได้เป็นแน่

ใช้นั้นคือความคิดฝันใฝ่ฝัน ของคนจำนวนไม่น้อย เลยที่มุ่งหวังจะให้ประเทศชาติ ประชาชน โดยเฉพาะ พุทธศาสนิกชนสามารถเอาความขัดแย้ง ความขุ่นข้องหมอง ใจกัน ออกจากใจตนเพื่อเป็นพุทธบูชาในเทศกาลวิสาขบูชา เพราะนั่นคือ การปฏิบัติธรรมตามหลักคำสอนในทาง พระพุทธศาสนา ที่พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญว่าเป็นการบูชา

ต่อพระองค์อย่างยอดเยี่ยมซึ่งชาวพุทธทุกท่านย่อมตระหนักดี
ดีแก่ใจว่า คำสอนในพระพุทธานุศาสนนา เมื่อกล่าวโดยสรุปคือ

การไม่ทำบาปทั้งปวง ความขัดแย้งกัน การทะเลาะวิวาทกัน การประทุษร้ายกันในลักษณะต่าง ๆ จนถึงความรุนแรงทั้งหลายที่ออกมาในรูปของการ

แย่งอาหารกันกิน แย่งถิ่นกันอยู่

แย่งคู่กันพิศวาส แย่งอำนาจกันเป็นใหญ่ นั้น

เป็นการกระทำที่เป็นบาป พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ละ บรรเทา ลดลงไปได้ย่อมได้ชื่อว่า ท่านผู้นั้นได้บูชาพระพุทธเจ้า ผลจากการบูชาจะเป็นประโยชน์แก่เขาเอง

ในคราวนั้นแม้จะมีคนเป็นจำนวนมากได้บูชาพระองค์ ด้วยการลดละบรรเทา ความเห็นแก่ตน พวกของตน เพื่อเห็นแก่ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ กันไปแล้ว

การทำกุศลให้สมบูรณ์ ในพิธีวิสาขบูชา นั้น มีการบำเพ็ญกุศลตามฐานะหน้าที่ของพุทธบริษัทเป็นอันมาก แม้จะไม่สมบูรณ์ตามเนื้อหาของธรรมเนียมปฏิบัติ แต่ก็มี ความสมบูรณ์ตามสมควรแก่ฐานะของท่านเหล่านั้น

การทำจิตให้ผ่องแผ้ว แน่นอนนั้นเป็นเป้าหมายสูงสุด แต่ความพยายามทำจิตของตนให้ผ่องแผ้วด้วยการไหว้พระสวดมนต์ ให้ท่านรักษาศีล ฟังธรรมเจริญกรรมฐานคงมีการกระทำกันแพร่หลาย เช่นเดียวกับที่เคยทำมาในแต่ละปี

ใช้ ในคราวนั้น หากชาวพุทธเราจะพร้อมใจ
กันบูชาด้วยการไม่ทำบาป อันเป็นการประทุษร้าย
ต่อทรัพย์สินของคนอื่น ราชการ ไม่ประทุษร้ายต่อชีวิต
ของคนอื่น ไม่โกหกหลอกลวง โดยสร้างความปั่นป่วน
สับสน ไม่ปล่อยให้ตนตกเป็นทาสของสิ่งเสพติด จนขาด
การควบคุมตนเองแล้ว สามัคคีธรรมที่มีการเน้น
ย้ำกันมาแต่ปลายปี พุทธศักราช ๒๕๓๔ คงจะทำหน้าที่
รักษา พัฒนา ความรัก ความเคารพ ความนับถือกัน
ไม่ทะเลาะกัน มีการสงเคราะห์ อนุเคราะห์กัน
ความสามัคคี เอกภาพในชาติบ้านเมือง คงสืบเนื่อง
ยั่งยืนมาจนถึงปัจจุบัน และสืบเนื่องต่อไปในอนาคต
อีกนานแสนนาน

ถูกต้องหรือถูกใจ

แต่แล้ว เหตุการณ์ที่หวนวิตกกังวลก็เกิดขึ้น ทั้ง ๆ ที่เพิ่งผ่านวันวิสาขบูชาไป ชนิดที่เรียกว่าคว้นไฟที่จุดบูชาพระพุทธเจ้าในพิธีเวียนเทียน ยังไม่จางหายไป ความขัดแย้งที่เริ่มต้นมาจากจุดเล็ก ๆ ที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นความขัดแย้งระหว่าง ความถูกต้อง กับ ความถูกใจ กระจายความรุนแรงออกไปจนกลายเป็นจลาจล มีการสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินไปเป็นอันมาก ความสูญเสียที่รุนแรงมากที่สุด ที่ยากจะเรียกร้องให้กลับคืนมาคือ ความรู้รักสามัคคี ที่มีความชื่นชมยินดีกันมาก่อนหน้านั้น หลังจากวันนั้นเป็นต้นมา สังคมไทยได้แบ่งพวกกันอย่างชัดเจน โดยเฉพาะทางการเมือง ที่ถือได้ว่าเป็นหัวใจของการสร้างสามัคคี เอกภาพภายในประเทศ

คติไทยที่บรรพชนได้นำสืบกันมาเช่น ไม้ล้มข้ามได้
คนล้มอย่าข้าม คนเป็นจำนวนไม่น้อยไม่ใช่ไม่ข้าม
อย่างเดียว แต่ทั้งข้ามทั้งกระที่บซ้ำ ในลักษณะซ้ำแล้ว
ซ้ำอีกก็มีไม่น้อยเลย คุณธรรมคือความเมตตา ให้อภัย
กลับเปลี่ยนไปเป็น

บุญคุณต้องทดแทน แค้นต้องชำระ อันเป็นคติ
ความคิดจากหนังสือจีนกำลังภายในแท้ ๆ แม้การแบ่งออก
เป็นฝ่ายมาร ฝ่ายเทพ ก็เป็นคติความคิดจากหนังสือจีน
กำลังภายใน อันแสดงให้เห็นว่าคนจำนวนไม่น้อย ที่ตก
เป็นทาสทางวัฒนธรรม หรืออันที่จริงควรเรียกว่า
หายนธรรมจากต่างประเทศ หนังสือของเขา นอกจากจะ
ดูเงินตรา อันเป็นการทำลายเศรษฐกิจของชาติแล้ว ยังได้
ดูเอาจิตวิญญาณ ล้าลึกไทย ที่มีอดีตอันน่าชื่นชม
จนเป็นที่ยอมรับยกย่องของนานาชาติว่าประเทศว่า
เป็นดินแดนแห่งผ้ากาสาหวัดพร เป็นสยามเมืองยิ้ม
อันแสดงให้เห็นถึงหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา คือ
เมตตา ให้อภัย อดทนจนสร้างเป็นคตินิยมว่า

เป็นธรรมเนียมไทยแท้แต่โบราณ ใครมาถึงเรือนชานต้องต้อนรับ

ปลูกไมตรีอย่ารู้ร้าง สร้างกุศลอย่ารู้โรย

อย่าพินฝอยหาคะเข็บเป็นต้น

หลังจากผ่านเหตุการณ์พฤษภาหิมิตมาแล้ว คนกลับ
นิยมความรุนแรง กิจกรรมอันใดก็ตามที่สามารถกดขี่คนอื่น

ได้ นี่ก็จะเอาใครมาสับไซกอย่างไรก็ได้ และเชื่อกัน
ว่าเป็นประชาธิปไตย กลับได้รับการยอมรับนับถือ
จากคนจำนวนมาก แม้ว่าคนเหล่านั้นจะไม่ทราบชัดว่า
ประชาธิปไตยคืออะไรกันแน่ เพราะนักวิชาการหรือ
นักประชาธิปไตย ให้นิยามความหมายของคำว่า
ประชาธิปไตยไว้มากเหลือเกิน ว่ากันว่ามีถึง ๓๐๐ กว่า
ความหมาย ซึ่งมีไม่น้อยที่ขัดแย้งกันเอง ระหว่าง
นักประชาธิปไตยกับนักประชาธิปไตยด้วยกัน คนเหล่านั้น
หาได้สำนึกไม่ว่า ในระบบคอมมิวนิสต์เอง ก็ถือว่าตนเอง
เป็นประชาธิปไตย และเมืองแม่ของประชาธิปไตยเอง
ก็ยังมีความขัดแย้งกันอยู่ แม้ในประเทศเดียวกัน ทำให้เรา
พบว่าไม่น้อยที่คนบางพวกถือว่าประชาธิปไตยกันนั้น
เมื่อเอากฎเกณฑ์หลักธรรมเข้ามาจับ กลับเป็น พวกมาก
ลากไป เสียมากกว่าที่จะเป็นประชาธิปไตย ที่อ้างว่า
ประชาชนเป็นใหญ่ แต่ใหญ่กันจริง ๆ เพียงไม่กี่คนเท่านั้น

ข้อที่น่าเสียดายในจุดนี้คือ ประเทศไทยที่เป็น
ดินแดนแห่งพระพุทธศาสนา ดินแดนแห่งผ้ากาสาหวัด
สยามเมืองยิ้ม นั้น มีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ
ในพระพุทธศาสนาแสดงอธิปไตยไว้ ๓ ประการ คือ

อัคราธิปไตย ความมีตนเป็นใหญ่ ถือตนเป็น
ใหญ่ กระทำอะไรจะปรารถนาเป็นหลัก เป็นประมาณ
รวมถึงพวกของตนด้วย

โลกาธิปไตย ความมีโลกคือชาวโลกเป็นใหญ่
ถือความเห็นของชาวโลกเป็นใหญ่ จะทำอะไรก็อาศัย
ความนิยมของชาวโลกเป็นประมาณ

ธัมมาธิปไตย ความมีธรรมเป็นใหญ่ ถือธรรมเป็น
ใหญ่ จะทำอะไรก็อาศัยความถูกต้องตามธรรมเป็น
ประมาณ

อธิปไตย ๒ ประการแรกในแง่ของความเป็น
จริงแล้ว หากมีปัญหามากนักไม่ หากว่าท่านที่ยึด
อัตตาธิปไตย จะใช้สติระลึกในเรื่องนั้นให้ถูกต้อง ก่อนที่
จะพูด จะทำลงไปตามความคิดเห็นของตน เพราะเป็น
ความคิด การทำ การพูดอย่างมีสติตามฐานะ ท่านที่ยึดถือ
โลกาธิปไตย หากมีปัญญาเป็นเครื่องคุ้มครองตนได้
ในการวินิจฉัยตัดสิน เฟื่องพินิจสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นไปตาม
กระแสโลก อย่างมีปัญญากำกับ ท่านที่ยึดถือธรรม
อาศัยธรรมเป็นหลักเป็นธง ประพฤติธรรมสมควรแก่ธรรม
ประพฤติชอบยิ่ง ประพฤติตามธรรม ย่อมเหมาะสมยิ่ง
ต่อการเป็นผู้ นำ เป็นหัวหน้า เป็นนักปกครอง

แต่ที่มีปัญหาคือ

อัตตาธิปไตยที่ขาดสติ โลกาธิปไตยที่ขาดปัญญา
จนไม่อาจหาข้อยุติได้ว่า ประชาธิปไตยจริง ๆ คืออะไร
จนต้องผสมผสานระหว่างอัตตาธิปไตยกับโลกาธิปไตย
กลายเป็นเรื่องของตนกับพวกของตนมีความถูกต้อง โดยไม่

ได้มองว่าในแง่ของธรรมแล้ว ความคิดเห็นนั้นยุติด้วยธรรม เป็นธรรมเที่ยงธรรมหรือไม่ ประชาธิปไตยจึงมีแต่ความขัดแย้ง การทะเลาะวิวาทกัน เพราะขาดหลักยึดเหนี่ยวที่เป็นสากล คือธรรม ก่อปรกกับการขาดปัญญาในการครองตน คิดแต่จะปกครองคนอื่น มีอำนาจวาสนาบารมี โดยขาดการมองไปที่คุณธรรม อันเป็นฐานสำคัญ ความขัดแย้ง ความรุนแรง ในระบอบประชาธิปไตย คงจะมีอยู่ตลอดไป ตราบใดที่นักประชาธิปไตย ยังไม่สามารถพัฒนาปัญญาจนมีปัญญารักษาตน ค้ำครองตน บริหารตน จนพร้อมที่จะบริหารชาติบ้านเมือง เพื่อความมั่นคงของชาติบ้านเมือง

คิดกันดีแล้วหรือ

จากความขัดแย้งระหว่างความถูกต้องตามกฎหมาย ศีลธรรม กติกาของสังคม กับความถูกต้องใจของตน และพวกของตน ด้วยความรู้สึกว่าตนเป็นฝ่ายประชาธิปไตยของคนทั้งสองฝ่ายนั้น เมื่อลองมองย้อนไปที่ความคิดของคนที่เข้าใจว่าตนเองเข้าใจประชาธิปไตย และเป็นประชาธิปไตย ได้แสดงความคิดเห็นของตน ในทำนองวิเคราะห์ สังคมไทยว่า

สังคมไทยที่ยากต่อการจะพัฒนาประชาธิปไตย เพราะมีอุปสรรคขัดขวางไว้เป็นอันมาก ที่น่าคิดมากคือ หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่ใช้เป็นหลักสูตรในการอบรมวิทยากร เพื่อทำงานด้านความมั่นคงแห่งชาติ กลับสรุปลักษณะสังคมไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยไว้หลายข้อ โดยเฉพาะข้อ ๓ ว่า

๓. ลักษณะอำนาจนิยม ในขณะที่สังคมไทยในระดับครอบครัว ตลอดจนสถาบันทางสังคมอย่างอื่น เช่นศาสนาพุทธ เน้นให้คนมีอิสระ หรือนิยมความมีอิสระมากนั้น ในระบบราชการกลับแสดงออกถึงอำนาจนิยม ที่ผู้น้อยต้องฟังพาท้ายผู้ใหญ่ ทำให้เกิดความเชื่อถือในเรื่องเกิดมาไม่เท่าเทียมกันว่าเป็นเรื่องของบุญทำกรรมแต่ง ไม่คิดที่จะแข่งบุญแข่งวาสนา อย่างที่มีผู้กล่าวว่า สังคมไทยเป็นสังคมแห่งฟ้าสูงแผ่นดินต่ำ ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นผลสืบเนื่องมาจากการอยู่ภายใต้ระบบเจ้าขุนมูลนาย ที่มีมาตั้งแต่สมัยต้นกรุงศรีอยุธยา ทั้งนี้เป็นอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ และการตีความผิด ๆ ของคำสอนและการปฏิบัติในศาสนาพุทธ ที่เชื่อว่าคณะผู้ปกครองหรือข้าราชการได้รับอำนาจมาจากเทวดา ทำให้มีสิทธิอันศักดิ์สิทธิ์ ไม่มีผู้ใดจะละเมิดได้ ทำให้คนไทยเกิดความเกรงกลัวผู้มีอำนาจ โดยมีได้พิจารณาเหตุผลและความชอบธรรมในการปกครองและการปฏิบัติต่อกัน และมักเชื่อกณะผู้ปกครองและข้าราชการง่าย ๆ เพราะความเกรงกลัว การบูชาอำนาจนี้มักจะมีความเกี่ยวเนื่องไปถึงการบูชาเงินตรา ทำให้เกิดคำพูดที่ว่า มีเงินแล้วก็มีอำนาจ และ มีอำนาจแล้วก็มีเงิน

๕. ลักษณะจากอิทธิพลของพุทธศาสนา พุทธศาสนามีผลต่อความนึกคิดของคนไทยมาก ซึ่งได้ถูกบิดเบือนเสริมแต่งโดยคนชั้นศักดินา นับตั้งแต่พระพุทธรศาสนาได้เข้ามาในประเทศไทย เมื่อสมัยพ่อขุนรามคำแหง ทั้งนี้ก็เพื่อจะใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนสถานภาพของตน คือสอนให้เชื่อในนรก สวรรค์ ใครมีอำนาจ

ถือว่าจุดมาจากสวรรค์ชั้นฟ้า มีบุญวาสนา เพราะชาติก่อนทำบุญไว้ดี ส่วนผู้ที่ถูกปกครองก็ก้มหน้าใช้กรรมต่อไป เพราะกรรมเวรชาติก่อน คำสอนเรื่องกฎแห่งกรรม คำสอนให้ถืออนิจจังสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่แน่นอน ตลอดจนความนึกคิดเกี่ยวกับสถานภาพของบุคคลก็ดี เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ตนเผชิญอยู่ก็ดี นับว่าขัดกับหลักประชาธิปไตยอย่างรุนแรง คือหลักที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ทั้งโดยชาติกำเนิดและโดยโอกาส นอกจากนี้หลักคำสอนโดยทั่วไปให้คนรักสันติ สमानฉันท์ รู้จักการให้อภัย ให้มีนิสัยอ่อนโยน ไม่ดุร้าย ไม่ชอบการบังคับผู้อื่น มีจิตเมตตา กรุณา ไม่ทะเลาะทะเลาะ ยาน รักสงบ ซึ่งคำสอนดังกล่าวไม่สนับสนุนหลักของประชาธิปไตย ที่ให้บุคคล พิทักษ์และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ

๖.๒ การเคารพระบบอาวุโส คือสังคมไทยให้ความเคารพกัน ในแง่อาวุโสมากกว่าความสามารถ ผู้น้อยจะต้องเชื่อฟังและ ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ใหญ่ โดยไม่มีข้อโต้แย้งใด ๆ ซึ่งระบบ อาวุโสนี้จะได้รับการปลูกฝังในระดับครอบครัวเป็นต้นมา จนถึงระดับ สังคม ดังการศึกษาของคณะอาจารย์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ ได้พบว่า ทักษะคติของครอบครัวไทยถือว่า ผู้มีอาวุโส เป็นผู้มีอำนาจสูงสุด ผู้มีอาวุโสรองลงมาจะต้องเคารพเชื่อฟัง และปฏิบัติตาม ผู้น้อยจะต้องเชื่อฟังผู้ใหญ่ได้เพียงไม่ได้ ดังจะเห็น ได้จากคำพังเพยของคนไทยว่า เดินตามผู้ใหญ่หมาไม่กัด ความมี อำนาจเด็ดขาดของผู้มีอาวุโสนี้ น่าจะมีประวัติสืบเนื่องมาจาก ลัทธิเจ้าขุนมูลนาย ของไทยตั้งแต่สมัยโบราณ เพราะถือว่า พ่อบ้าน

พ่อเมือง และพ่อขุน เป็นหัวหน้าครอบครัว หัวหน้าเมืองและหัวหน้าประเทศ เป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในภาวะต่าง ๆ แทนผู้น้อยและผู้ใต้บังคับบัญชา คำสั่งของพ่อบ้าน พ่อเมือง และพ่อขุน ลูกบ้าน ลูกเมืองและไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินจะต้องปฏิบัติตาม....ซึ่งค่านิยมดังกล่าวนับว่าเป็นอุปสรรคต่อระบอบประชาธิปไตย ซึ่งถือความสามารถของบุคคลเป็นหลัก

๖.๓ ยึดระบบเครือญาติ คนไทยมักจะยึดมั่นในสัมพันธภาพแบบสายโลหิตและมิตรสหาย ทั้งนี้เป็นเพราะว่า สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรมมาช้านาน ซึ่งลักษณะการทำงานต้องอาศัยพึ่งพาซึ่งกันและกัน ซึ่งค่านิยมดังกล่าว ทำให้คนไทยยึดหลักกตัญญูกตเวที และการเห็นแก่พวกพ้อง มีความเกรงใจที่จะลงโทษพวกตนที่ทำความผิด และมักช่วยเหลือพวกพ้องในเรื่องต่าง ๆ ถ้ามีโอกาส

ซึ่งค่านิยมดังกล่าว ล้วนเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ระบอบประชาธิปไตยทั้งสิ้น.

จากข้อความที่ยกมาเป็นตัวอย่างนี้ แสดงให้เห็นแนวความคิดแนว โลกาธิปไตย หรือประชาธิปไตยมีความลับสนที่เห็นได้ชัด เพราะขาดปัญญาในการรักษาตน ความคิดของตน รวมถึงพวกของตน ลับสนจนข้อความต่อมาขัดกันเอง แต่หารู้ไม่ว่านั่นคือความขัดแย้ง เพราะข้อความในหน้าที่ ๖๖ ในเล่มเดียวกันนั่นเองบอกไว้ว่า

๒. การพิทักษ์รักษาชาติ ต้องรักษาไว้ทุกองค์ประกอบของชาติ

๓. การที่จะรอดพ้นจากภัยดังกล่าว คนไทยต้องร่วมมือ
ร่วมกันฝ่ายทุกคน และต้องเริ่มศึกษาให้รู้เรารู้เขาอย่างดี

๔. ความสำเร็จในการต่อสู้เพื่อเอกราชระคอมมิวนิสต์ รวมทั้ง
ขบวนการก่อร้ายอื่น ๆ ทุกรูปแบบ ก็คือการปกครองในระบอบ
ประชาธิปไตย ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขเท่านั้น เพราะสามารถ
ให้ประกันในสิทธิ เสรีภาพ และอธิปไตยของปวงชนชาวไทย
ได้อย่างพอเพียง เพราะสมกับสังคมไทยมากที่สุด

จะพบว่า จากข้อความที่ยกมาทั้งสองตอนนั้น
มีความขัดแย้งกันเองชัดเจนมาก แต่กลับมาเผยแพร่กัน
ศึกษา อบรมกัน โดยหาเหตุผลใจไม่ว่า หากคัดค้าน
ลักษณะต่าง ๆ ใน ๔ ข้อที่ยกมาก่อน การรักษา การ
พัฒนาประชาธิปไตยที่บอกไว้ ๓ ข้อหลังจะเกิดขึ้นไม่ได้เลย

เมื่อเป็นเช่นนี้ คนฉลาดย่อมทราบประจักษ์ว่า
ความรู้ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตย ที่เรียกร้องต้องการ
กันนั้น มีไม่น้อยเลยที่คนไม่ทราบว่า ประชาธิปไตย
คืออะไรกันแน่ เพราะสิ่งที่ข้อเขียนข้างต้นบอกว่าเป็น
อุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยนั้น คือองค์ประกอบ
หลักของสังคมไทย ที่สามารถนำพาชาติบ้านเมืองผ่าน
พ้นอุปสรรคอันตราย แม้ในยุคสมัยที่มีการล่าอาณานิคมของ
ฝรั่งชาติตะวันตกมาได้ ก็เพราะองค์พระมหากษัตริย์
เป็นสำคัญทั้งนั้น ในยามศึกสงครามพระมหากษัตริย์ไทย

ทรงเป็นแม่ทัพนำกองทัพต่อสู้ข้าศึก ป้องกันรักษาชาติ บ้านเมืองมาตลอดประวัติศาสตร์ยาวนาน แต่เมื่อคนบางพวก ปฏิเสธหลักธรรมที่เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นคนดีว่า เป็นอุปสรรคขัดขวางการปกครองระบอบประชาธิปไตย ก็คง ต้องเห็นใจ เพราะคนเช่นนี้ก็คงคิดอย่างนั้นเป็นธรรมดา

ในแง่ของความเป็นจริงแล้ว ข้อความที่ยกมา ตอนต้นนั้น น่าจะมีการวิเคราะห์กันเป็นข้อ ๆ เพื่อหา จุดกลางทางความคิดที่สมเหตุสมผลกัน แต่ถ้าจะทำได้ ต้องเป็นหนังสืออีกเล่มหนึ่งที่มีขนาดโตพอสมควร ในที่นี้ จึงนำมาเพียงเป็นแนวความคิดพินิจพิจารณา ของวิญญูชน ทั้งหลายให้ทราบว่า ปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เป็น อุปสรรคต่อการเสริมสร้างสามัคคี ก็เพราะมีคนบางพวก ในชาติบ้านเมืองของเราเอง ปฏิเสธสถานะของสถาบัน หลักของชาติบ้านเมือง ไม่สำนึกถึงคุณูปการของสถาบัน เพราะปฏิเสธหลักกตัญญูกตเวที ปฏิเสธหลักธรรมอันเป็น ฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันโดยปกติสุขในโลก เช่น

ความรักสันติ สมานฉันท์ การให้อภัย นิสสัยอ่อนโยน ไม่ดุร้าย ไม่ชอบบังคับคนอื่น มีจิตเมตตา กรุณา ไม่ทะเลาะทะเลยาน รักสงบ เป็นต้น

พึงสังเกตว่า ในขณะที่เขาปฏิเสธเผด็จการนั้น เขา ปฏิเสธการไม่ชอบบังคับคนอื่นด้วย แล้วเผด็จการคืออะไร ก็ไม่ทราบเหมือนกัน

และแม้ประชาธิปไตยที่ท่านยกมายืนยันว่า

หลักที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน
ทั้งโดยชาติกำเนิดและโดยโอกาส แต่ไม่บอกว่าลักษณะ
ที่ว่ำนั้นมีอยู่ในส่วนใดของโลกนี้

ให้บุคคลคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ในขณะที่เขา
ปฏิเสธเมตตา กรุณา สمانฉันท์ ไม่ดูร้ายว่า เป็น
อุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตย นี่ก็ไม่ออกว่าถ้าคน
ขาดคุณธรรมที่เขาปฏิเสธแล้ว คนจะเอาคุณธรรมอะไรมา
เป็นหลักในการคุ้มครองเสรีภาพของคนอื่นเล่า ?

ระบอบประชาธิปไตย ซึ่งถือความสามารถของ
บุคคลเป็นหลัก แต่กลับไม่ได้บอกว่่า มีอยู่ในส่วนใดของ
โลก หรือว่าคนที่ผ่านการเลือกตั้งมาเท่านั้นหรือ คือคนที่
สามารถ คนอื่นไม่มีความสามารถกระนั้นหรือ แล้ว
บรรพชนไทย ที่นำชาติบ้านเมืองมาโดยสวัสดิ์นั้น คงไม่มี
ความสามารถกระมัง

แต่แปลกมาก ที่คนเป็นอันมากกลับเชื่อถือตามที่
เขาพูดกันใน ลักษณะนี้ ทั้งนี้ไม่มีอะไรอื่นนอกจากขาดการ
พัฒนาปัญญาจนสามารถรักษาคุ้มครองตน จนอยู่ในจุดที่
เรียกว่า ดูนนอก บอกตนได้ ใช้ตนเป็น ใช้ตนพูด
ใช้ตนทำ ใช้ตนคิด

เพราะเหตุนี้กระมัง ที่ทางพระพุทธศาสนาเน้นย้ำ
เรื่องการให้ความเชื่อว่า จะต้องมึปัญญาเป็นหลัก ไม่สนับ

สนับสนุนการเชื่อโดยขาดการใช้ปัญญาตรวจสอบ เรื่องที่ตน
เชื่อให้ชัดเจน ทำให้สามารถสรุปความคิดแนวนี้ได้ว่า
คือสิ่งที่เรียกว่า การปฏิวัติวัฒนธรรมไทย อย่างที่เคยทำกัน
ในประเทศจีนนั่นเอง น่าสลดหดหู่ใจยิ่งนัก หากนำมาคิด
วิเคราะห์ไปถึงที่มาที่ไปของกระแสความคิดเหล่านี้แล้ว จะ
น่าสลดหดหู่ใจมากยิ่งขึ้น แต่คงป่วยการที่จะไปมีความรู้สึก
อย่างนั้น นอกจากจะปลงให้ดีกว่า

คนเรานั้นแม้จะเป็นคนเหมือนกัน แต่หาได้เหมือน
กันไปทั้งหมดไม่ และไม่มีใครทำให้คนทุกคนเสมอกันได้
และคนทั้งหลายคงเป็นไปตามกรรมของตน สำหรับคนที่ไม่
เชื่อกฎแห่งกรรม ก็คงจะยากต่อการทำใจพอสมควร

ใต้เมฆหมอกแห่งอคติ

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้ลองติดตามกระแสความคิด ที่เป็นอุปสรรคต่อการเสริมสร้างสามัคคีเพื่อให้คนมีจิตสำนึกรักสามัคคีว่า ทำไมจึงเกิดยากเย็นเอาจริง ๆ กลับพบว่านอกจากพื้นฐานความคิดของคน ที่มีวุฒิแตกต่างกันแล้ว ยังมีการปลุกเร้าด้วยวิธีการต่าง ๆ เกิดขึ้นเป็นอันมาก เช่นเพลงเพื่อชีวิตที่มีการนำเผยแพร่กัน มีไม่น้อยที่ไม่ใส่ใจถึงสัจธรรมในทางพระพุทธศาสนา ที่เป็นศาสนาประจำชาติ ทำหน้าที่สร้างความสุขความสงบ ความปลอดภัยอันตรายให้แก่สังคมโลกมาเป็นเวลานาน คุณูปการของสถาบันพระมหากษัตริย์ แม้จะยกใช้คำว่า ศักดินา พ่อเมือง พ่อขุน แต่ทุกคนย่อมทราบทั่ว คำเหล่านั้นหมายถึงสถาบันไหน ชำร่ายกลับมองกันเป็นฝักเป็นฝ่าย ในลักษณะแบ่งฝ่ายรบกันเอง ความคิดแนวนี้ประสานกัน

จนถึงสถานีวิทย์เสียงประชาชน ปักกิ่ง โดยเรียกคนอื่น
 นอกจากฝ่ายตนว่าศัตรู ซึ่งไม่ทราบว่าเป็นศัตรูกันเมื่อไร
 ทำไมจึงต้องเป็นศัตรูกัน และเป็นไปทำไม บทเพลงเพื่อชีวิต
 เหล่านั้นบางบทมีมานานแล้ว แต่ยังมีการนำมาเผยแพร่
 จนมีความรู้สึกว้า คนเหล่านั้นคือวีรชน ซึ่งออกจะง่ายมาก
 ในปัจจุบัน สำหรับคนบางพวก

ในที่นี้ จะได้นำตัวอย่างบทเพลงเพื่อชีวิตบาง
 เพลงมาลงไว้ เพื่อเป็นหลักฐานแสดงให้เห็นว่า มีคน
 บางจำพวก คิดว่าตนเองคือเจ้าของประเทศชาติเพียง
 คนเดียว กลุ่มเดียว ลูกไทยหลานไทยเหล่าอื่นนอกจากตน
 พวกของตน เป็นฝ่ายตรงข้าม หรือเป็นศัตรู โดยการ
 พยายามใช้เพลงปลุกเร้ากันอย่างต่อเนื่องเช่น

ตื่นเกิดเสรีชน	อ้ายยอมทนก้มหน้าผืน
ดาบหอกกระบอบกบีน	หรือทนคลื่นกระแสเรา
แผ่นดินมีหินชาติ	ที่ดาราตาชความใจเดชะเรา
ปลิ้นปล้อนตะลอนเอา	ประโยชน์เข้าเฉพาะตน
จงสู้จนสุดฤทธิ์	แม้ชีวิตจะดับพัน
ศักดิ์ศรีมนุษยชน	บ่ยอมทนเป็นทาสใคร
โถมคลื่นของมวลชน	กระหน่ำจนศัตรูพ่าย
ยืนหยัดปานมัดหวาย	กระหน่ำให้มันได้คิด
เจ็บแล้วจะต้องจำ	อย่าหลงคำเคลือบยาพิษ
คำหวานสมานจิต	กลพิชิตศัตรูมี
หากหวังเสรีภาพ	หวังโลกราบรินราศี
สันติภาพจักมี	เพราะการที่เราต่อสู้

บทความในเพลงเพื่อชีวิตนี้ เป็นความคิดแบ่งแยก
คนในชาติอย่างชัดเจน ใครที่ยอมรับนับถือความคิดแนวนี้
ก็ย่อมปฏิเสธสามัคคีธรรมเป็นธรรมดา ในขณะที่ตนเองมอง
เห็นว่าคนอื่นเป็นศัตรู แต่ไม่กล้าที่จะต่อสู้กับคนที่เป็ศัตรู
ตามลำพัง กลับปลุกเร้าให้คนอื่นเห็นตามคล้ายตามตน มา
สยบเป็นเครื่องมือ เพื่อสร้างความยิ่งใหญ่ของตนและพวก
ตน ความคิดแนวนี้เกิดขึ้นในจิตใครก็ตาม ทำให้คุณภาพ
ของจิตลดต่ำลงไป จนไม่อาจควบคุมได้ พฤติกรรมเลวร้าย
ในแนวที่ว่า

แย่งอาหารกันกิน แย่งถิ่นกันอยู่ แย่งคู่กันพิศวาส
แย่งอำนาจกันเป็นใหญ่ ดังกล่าว

ล้วนเกิดขึ้นจากความเห็นแก่ตัว ให้ความสำคัญแก่
ตัวและพวกของตัว จนปฏิเสธในชีวิต ทรัพย์สิน อำนาจ
ของคนอื่น ความชอบธรรมของคน คิดอย่างนี้คือ อาหาร
ที่อยู่ คู่ครอง อำนาจ ต้องเป็นของเขาและพวกของเขา
เท่านั้น คนอื่นพวกอื่นจะเป็นได้เพียงบริวาร แนวนร่วมที่
ทำงานเพื่อความยิ่งใหญ่ของเขาและพวกเขาเท่านั้น เพียง
แต่คณะบุคคลเหล่านี้แม้จะมีคนไม่มาก แต่ทำเป็นองค์กร
จัดตั้งมีความรับผิดชอบกันเป็นขั้นตอน ทำให้ความเห็นที่
ขาดเหตุผล ไม่ยุติธรรมด้วยหลักธรรม ที่โบราณมักใช้คำว่า
ทำนองคลองธรรม กลับได้รับการยอมรับนับถือจากคณะ
บุคคล ที่มีพื้นฐาน วุฒิภาวะเดียวกัน มีการนำไปขยายผล

อย่างต่อเนื่องยาวนาน บทเพลงเพื่อชีวิตในตอนต้นนั้น มีการเผยแพร่กันตั้งแต่ปี ๒๕๑๖ แม้ในขณะนี้ก็คงนำมาเผยแพร่กันอยู่

แม้ความคิดต่อต้านเรื่องฟ้าสูงแผ่นดินต่ำ ที่พูดกันว่าเป็นอุปสรรคต่อประชาธิปไตยในตอนต้นนั้น ก็มีการสร้างขึ้นเป็นบทเพลงตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๑๖ ข้อความเหล่านั้นเมื่ออ่านแล้วจะพบว่าขาดความสมเหตุสมผลเกือบจะทุกขั้นตอน

ฟ้าสูงแผ่นดินต่ำ เสียงเหยียบย่ำของชนชั้น
กระหึ่มก้องมานานครั้น ว่าฟ้านั้นคือเทวา
ฟ้าสูงมักกดขี่ ว่าดินนี้ไร้เดียงสา
เป็นทาสต้องหิ้งพา หากขาดฟ้าจักขาดใจ
จักโน้มฟ้าให้เทียมดิน หวังหลอกกินอีกนั้นอย่าหมาย
ช่องว่างระหว่างชนอันตราย จักทำลายให้ย่อยยับกับมือ

นอกจากนี้ยังมีบทกวีที่เรียกว่า ศาล
ประชาชน ลงในหนังสือพิมพ์ชื่อ มหาสารภูธรรายสัปดาห์
พ.ศ.๑๖ เช่นเดียวกัน คงมีข้อความที่รุนแรงแนว
ปลุกกระดมเช่นกันว่า

มวลชนอันงามตา คือมหาประชาไทย
เกลื่อนกล่นสกลไกล คือทัพรธรรมพิทักษ์ชน
เหนือฟ้ายังมีฟ้า เหนือโลกหน้ายังมีคน
อำนาจอาวุธกล ยังยอมผ่านอุดมการณ์
อำนาจอันกดขี่ มีหรือที่บ่แหลกลาน
มวลชนอันไพศาล จะชี้ขาดชะตากรรม
อา ศาลประชาชน ทั้งสากลจะยกคำ
คือศาลอันเที่ยงธรรม พิพากษาคนกาลิ

แม้แต่คติไทยที่ว่าด้วยการตามหลังผู้ใหญ่หมาไม่กัด ก็มีการคัดค้านและขยายความเสียใหม่ว่า

ใคร ๆ เขาว่าฉันเป็นเด็ก ไม่เพียงสักกับการเมือง เขาสอนฉันว่าตามผู้ใหญ่หมาไม่กัด แน่ละหมามันไม่กัด ผู้ใหญ่ที่หัวแหวะรอก แต่มันชอบกัดเด็กผู้อยู่ห่างแหวะต่างหากเล่า

พึงสังเกตว่า ความคิดในแนวนี้คงอาศัยประสบการณ์จากการปลุกระดม ก่อการจลาจลในแต่ละคราว ที่คนระดับนำไม่เคยล้มตาย บาดเจ็บสาหัส คนที่ล้มตายไปกลับเป็นใครก็ไม่รู้ ที่เชื่อถ้อยคำของคนปลุกระดม มากระโดดโลดเต้นตามเขาไปส่วนมาก แต่เด็กที่เดินตามหลังผู้ใหญ่ที่มีความเมตตากรุณาหวังดีนั้น ท่านจะป้องกันอันตราย จนบางครั้งต้องบาดเจ็บด้วยตนเอง แต่เด็กปลอดภัย สังคมโลกมีการสืบทอดกันมาในแนวนี้ และโลกก็เจริญสืบทอดกันมาได้ โดยผู้ใหญ่ในฐานะนั้น ๆ ให้ความรัก ความเอาใจใส่ดูแลผู้น้อย ที่เป็นลูกหลาน ศิษย์ ผู้ได้ปกครอง ลูกน้อง จนถึงพสกนิกรของท่าน

ไม่รู้

ถ้ารู้ว่าตนไม่รู้ก็อยู่ได้

การนำเสนอในแนวที่แผกออกไป จากความจริง ที่มีอยู่เป็นอยู่นั้น มักจะเกิดจากการสับสนภายในใจของคน ที่มีปัญหาภายในใจตน ปัญหาภายในครอบครัว สังคม การศึกษา ที่โยนความผิดพลาดบกพร่องของตนให้แก่ ปัจจัยภายนอก เช่น เทวดา พระเจ้า โชคเคราะห์ ดวง ผีสิง ญาติพี่น้อง ผู้บังคับบัญชา เรื่อยไปถึงรัฐบาลนั้น ซึ่งความคิดแนวนี้ไม่ใช่เป็นเรื่องใหม่อะไร แต่เป็นปกติ ธรรมดาของคน สัตว์ที่ขาดการวิเคราะห์เหตุผลในเรื่อง นั้นตามความเป็นจริง เขาย่อมสับสนทั้งในส่วนเหตุและใน ส่วนผล เมื่อผลเกิดขึ้นหากไม่สามารถสืบสาวไปหาเหตุได้ ก็จะโยนเหตุนั้นไปที่อื่นโดยเฉพาอย่างยิ่งถ้าผลออกมาไม่ดี เมื่อทำเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็ไม่อาจมองต่อไปว่าเมื่อทำ เช่นนี้ผลจะออกมาอย่างนี้ ความไม่รับผิดชอบในเหตุผลนั้น สืบเนื่องมาจากความไม่เข้าใจเหตุผลตามความจริง

การมองศาสนาเป็นอุปสรรคในการพัฒนาประชาธิปไตย
ก็ดี เป็นอุปสรรคต่อลัทธิคอมมิวนิสต์ก็ดี เป็นอุปสรรคต่อ
การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมก็ตั้นั้น ส่วนมากมักจะเกิดจาก
กระแสความคิดที่สืบเนื่องมาจาก คนที่ผ่านการศึกษามาจาก
ต่างประเทศ มองศาสนาจากยุโรป อเมริกาในยุคมืด
แล้วทีกักเอาว่าพระพุทธศาสนาก็มีลักษณะอย่างนั้น
ที่สำคัญคือไม่เข้าใจเรื่องของคุณธรรม ศีลธรรม เพราะขาด
การมองในแนวความเชื่อมต่อกัน ซึ่งถ้าคนมองเห็น
เป็นกระบวนการทางจิต ทางสังคมว่ามีความต่อเนื่องถึงกัน
เขาคงไม่ปฏิเสธหลักธรรมทางศาสนา ฟังสังเกตว่า
หลักธรรมที่เขาปฏิเสธ และลักษณะของประชาธิปไตย
ที่เขายืนยัน ยังนึกไม่ออกว่าหากสังคมเป็นเช่นนั้น
รูปร่างลักษณะ ความสงบสุขภายในสังคมจะเกิดขึ้นได้
อย่างไร เมื่อ

สังคมนั้นไม่ต้องมีใครใหญ่กว่าใคร ทุกคนเสมอ
ภาคกันหมด คนไม่ต้องยึดหลักสันติธรรม ไม่ต้องเมตตา
กรุณาต่อกัน ใครล่วงเกินใครก็ไม่ต้องให้อภัยกัน ไม่ต้องใช้
ความอดทน ใครไม่ต้องกตัญญูกตเวทิต่อใคร ผู้น้อยไม่ต้อง
พึ่งพาอาศัยผู้ใหญ่ ซึ่งคงหมายความว่า แม้แต่พ่อแม่ก็ไม่
ต้องเลี้ยงดูลูกของตน

ทำอย่างไรคนเหล่านั้นจะได้หยุดคิดว่า หากโลกขาด
ธรรมเหล่านั้นแล้ว โลกจะอยู่ไม่ได้เลย ไม่ต้องขาดธรรมะ

ขนาดที่กล่าวมานั้น เพียงแต่ขาดเมตตา กรุณาแก่นเท่านั้น
โลกก็เข้าสู่มิคคัลญูญี่แล้ว เพราะสภาพที่หวาดกลัวกัน คือ

มือใครยาวสาวได้สาวเอา ปลาใหญ่กินปลาเล็ก
สัตว์ใหญ่กินสัตว์เล็ก

โลกได้พัฒนามาจน มีมนุษย์คนหนึ่งค้นคว้า
ความจริงที่แท้จริง คือสังขรรวมออกมาเผยแผ่ได้แล้ว ทำไม
จึงมีคนบางพวกคิดจะหมุนโลกย้อนกลับเข้าสู่ยุคมิคคัลญูญี่
อีกก็ยากที่จะหยั่งรู้

แต่ตามธรรมดาของโลกแล้ว มักจะมีข้อขัดแย้งกัน
ต่อต้านกันอยู่เสมอ เช่นมีวิชาก็มีอวิชา มีพระเจ้าก็มี
ซาตาน มีพระพุทธเจ้าก็มีมาร มีกลางวันก็มีกลางคืน
มีเย็นก็มีร้อน มีสุขก็มีทุกข์ มีบัณฑิตก็มีพาล มีไสยขาว
ก็มีไสยดำ มีธรรมะก็มีกิเลส มีสัมมาทิฏฐิก็มีมิจฉาทิฏฐิ
โลกคงต้องต่อสู้ต่อต้านกันอย่างนี้ ตราบใดที่คนยังไม่
พร้อมจะพัฒนาปัญญา จนอยู่ในจุดที่เรียกว่าสัมมาทิฏฐิ
อันช่วยให้มีปัญญารักษาดตน ค้ำครองตน บริหารตนได้
ความคิดขัดแย้งแนวนี้คงมีอยู่ตลอดไป

ใช่ แม้ในพุทธสมัย ที่มีพระพุทธเจ้า พระอริยะเจ้า
ซึ่งมีความเห็นชอบอย่างถูกต้องสมบูรณ์ ทรงแสดง
สังขรรวมอยู่นั้น คงมีคนประเภทมิจฉาทิฏฐิ ที่เข้าใจว่า
ความเห็นของตนถูกต้อง หรือแม้บางท่านจะรู้ว่าความเห็น
ของตนไม่ถูกต้อง แต่เห็นว่าตนสามารถหาประโยชน์จาก

ความเขลาของชาวโลกด้วยวิธีนั้นได้ ท่านเหล่านั้นก็พร้อมที่จะใช้ความเห็นผิดของตน เป็นเครื่องมือในการหลอกลวงยศ สรรเสริญ บริวาร อำนาจเพื่อนตน และพวกของตน อยู่จำนวนไม่น้อยเลย เพราะคนเหล่านี้อาจจะเชื่อตามที่ท่านสัญญาช่วยปริพาชกเชื่อว่า

ในโลกนี้มีคนโง่มากกว่าคนฉลาด แม้พระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นคนฉลาดบังเกิดขึ้นในโลก คนฉลาด ๆ ก็จะไปหาพระองค์ ให้การยอมรับนับถือพระองค์ แต่คนโง่ ๆ ซึ่งมีมากกว่าก็จะมาหาท่าน ท่านก็ยังคงอยู่ดีมีความสุขมีบริวารได้เช่นเดิม

ทุกดวงใจควรรู้ธรรมอันอำไพ

ความคิดแนวชิงชังสังฆธรรม ต่อต้านสังฆธรรม จึงคงมีอยู่ตลอดมาและตลอดไป คนฉลาดจึงต้องทำใจให้ยอมรับความจริงส่วนนี้ และควรมีความพร้อมที่จะทำหน้าที่สืบสานงานของพระพุทธเจ้า บรรพชน คนดีทั้งหลาย อย่างน้อยเพื่อเป็นทางให้คนได้นำไปคิด พินิจพิจารณา เพราะเมื่อเรามองจากสายของปราชญ์บัณฑิตแล้ว จะพบว่า

ล้วนแล้วแต่เชิดชูธรรม ยกย่องธรรม มีธรรมเป็นธง เป็นสัญลักษณ์ และท่านเองเล่าก็ประสบความสำเร็จ เพราะความมีธรรมทั้งนั้น จนพระพุทธเจ้าเองได้รับการยกย่องว่าทรงเป็น พระธรรมราชา ได้ทรงยกย่องธรรมไว้ ทั้งโดยสถานะะ เหตุ ผล คนที่สอนธรรมไว้เป็นอันมาก เช่น

ผู้ใด พรา้สอนธรรมแก่คนปฏิบัติธรรม ถ้าเขาทำ
ตามคำของผู้สอนนั้น เขาจักไม่ไปสู่มุคติ

ผู้มีปัญญาทราวม มีจิตกระต้าง ถึงฟังคำสอนของ
พระชินเจ้า ก็ยังห่างไกลจากพระสัทธรรม ดังแผ่นดินห่าง
จากฟ้า ฉะนั้น

กษัตริย์ พราหมณ์ แพทย์ ศูทร จัณฑาล และ
คนงานชนชั้นต่ำ ประพฤติธรรมในโลกนี้แล้ว ย่อมเป็นผู้เสมอ
กันในสวรรค์ชั้นไตรทิพย์

เมื่อใดพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ทำความสว่างเกิดขึ้น
ในโลก เมื่อนั้นพระองค์ย่อมประกาศธรรมอันให้เข้าไปสงบ
ระงับทุกข์นี้

ชนเหล่าใดประพฤติธรรม ในธรรมที่พระตถาคต
กล่าวดีแล้ว ชนเหล่านั้นจักข้ามแดนมฤตยูที่ข้ามได้ยาก

ผู้ใด ปราารถนาโภคทรัพย์ อายุ ยศ สุข อัน
เป็นทิพย์ ผู้นั้นพึงงดเว้นบาปทั้งหลาย แล้วประพฤติสุจริต
๓ ประการ

ผู้ใดฟังธรรมแม้เล็กน้อย แต่เห็นธรรมด้วยกาย
และไม่ประมาทในธรรม ผู้นั้นแลชื่อว่าผู้ทรงธรรม

ควรเลือกเฟ้นธรรมโดยแยบคาย จะเห็นอรรถ
แจ่มแจ้งได้ด้วยปัญญา ความหลุดพ้นแห่งใจย่อมมี
เหมือนความดับแห่งประทีปอันชั่ววอล ฉะนั้น เป็นต้น

ธรรมภาสิตเหล่านี้ ล้วนเป็นวาทีของนักปราชญ์
ทั้งหลาย ทั้งพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า และเทวดา
เป็นต้น ซึ่งการยอมรับนับถือความดีงามของพระธรรมนั้น
ปรากฏในหมู่คนดี และเอกสารที่ดีทั้งหลายเช่น

ประการหนึ่ง ซึ่งขาด พระศาสนา

ทั่วโลกา เกิดทุกข์ ถึงยุคเข็ญ

ครั้นจะกลับ ดับร้อน ผ่อนให้เย็น

ก็ต้องเป็น ไมตรี ปราณี้กัน เป็นต้น

จุดแยกทางชีวิตของคนในโลกนั้น จิตมีบทบาท
สำคัญที่สุด คราวหนึ่งเทวดาตนหนึ่งได้มากราบทูลถาม
พระพุทธเจ้าว่า จะรู้ได้อย่างไรว่าคนจะเลื่อมหรือมีความ
เจริญ ทรงรับสั่งว่า

คนจะเลื่อมก็รู้ได้ง่าย คนจะเจริญก็รู้ได้ง่าย
คือคนใดใคร่ธรรมเป็นผู้เจริญ คนใดเกลียดธรรมะจะ
เป็นผู้เลื่อม

หลักการสำคัญทางพระพุทธศาสนา จึงเน้นไปที่การ
ฝึกจิต จนสามารถพัฒนาจิตให้มีความเห็นชอบ ความคิด
ชอบ เพราะในแง่ของความเป็นจริงแล้ว จุดหักเหของชีวิต
คนแต่ละคน อยู่ที่จิตของเขาเป็นสำคัญ ดังที่ทรงแสดงไว้ว่า

จิตที่ฝึกฝนผิดทาง ย่อมทำความเสียหายให้ ยิ่งกว่า
ศัตรูทำต่อศัตรู หรือคนที่จองเวรกันทำต่อคนจองเวร

มารดาทำให้มีได้ บิดาก็ทำให้มีได้ ญาติพี่น้อง
ก็ทำให้มีได้ แต่จิตที่ฝึกฝนไว้ชอบ ย่อมทำสิ่งนั้นให้ได้
และทำให้ได้อย่างประเสริฐสุดด้วย

การมองเห็นคุณค่าของความสามัคคี จึงจำต้อง
อาศัยพื้นฐานของคนที่มีความพอใจยินดีในธรรม จนสามารถ
พัฒนาจิตของตนให้มีความดำริในทางที่ชอบ มีความเห็น
ชอบ อย่างน้อยก็เป็นกาเห็นชอบตามทำนองคลองธรรม
เพราะคนเช่นนี้จะตัดสินปัญหาทุกอย่าง แบบธรรมาธิปไตย
คือให้ความสำคัญแก่ธรรม ยุติด้วยธรรม ปฏิบัติธรรม
สมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบยิ่ง ปฏิบัติตามธรรม
เป็นสำคัญ โดยไม่ละเลยการใช้สติ ปัญญาในทุกกรณี

สามัคคีธรรมนั้น เป็นธรรมระดับยอดชั้นหนึ่ง
สามารถเทียบเคียงได้กับการอุบัติของพระพุทธเจ้า
เพราะเป็นเหตุแห่งความสงบสุขทั้งในส่วนตน ครอบครัว
สังคม ประเทศชาติ ตลอดถึงโลกทั้งปวง พระพุทธเจ้า
ทรงแสดงความจริงส่วนนี้ไว้ว่า

การเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าทั้งหลายให้เกิดสุข
การแสดงพระสัทธรรมให้เกิดสุข ความพร้อมเพรียง
ของหมู่ให้เกิดสุข ความพยายามของหมู่ที่พร้อมเพรียง
กันเป็นเหตุให้เกิดสุข

ด้วยเหตุนี้ หลักสามัคคีธรรมจึงมีการสอนกันในรูป
แบบต่าง ๆ เฉพาะในที่นี้จะกล่าวใน ๓ ลักษณะ คือ
สามัคคีธรรมที่สอน ให้คนได้รู้ คนได้ฟัง ได้คิด เช่น

ความพร้อมเพรียงของหมู่ให้เกิดสุข การความ
เพียรของหมู่ผู้พร้อมเพรียงกันให้เกิดสุข

ความพร้อมเพรียงของปวงชนยังความเจริญให้สำเร็จ
ความสามัคคีนั้นท่านผู้รู้สรรเสริญ

ผู้ยินดีในความสามัคคี ตั้งมั่นอยู่ในธรรม ย่อมไม่
คลาดจากธรรมอันเกษมจากโยคะ

ความพร้อมเพรียงของหมู่เป็นความสุข การสนับสนุน
ผู้พร้อมเพรียงกันก็เป็นสุข ผู้ยินดีในชนผู้พร้อมเพรียง
กัน ตั้งอยู่ในธรรม ย่อมไม่คลาดจากธรรมอันเกษมจาก
โยคะ

สามัคคีที่ทรงสอนให้ปฏิบัติ

ท่านทั้งหลายเห็นความวิวาทโดยความเป็นภัย และ
ความไม่วิวาทโดยความเป็นธรรมอันเกษมจากภัยแล้ว
จงเป็นผู้พร้อมเพรียง มีความประนีประนอมกันเกิด
นี้เป็นพระพุทธานุสาสนี

พึงศึกษาความสามัคคี ความสามัคคีนั้น ท่านผู้รู้
ทั้งหลายสรรเสริญแล้ว ผู้ยินดีในสามัคคีตั้งมั่นในธรรม
ย่อมไม่คลาดจากธรรมอันเกษมจากโยคะ

ในทางพระพุทธศาสนานั้น เรื่องความสามัคคี ทรงมีการตอกย้ำกันพิเศษ ทั้งในส่วนที่เป็นพระวินัย และส่วนพระสูตร ทรงแสดงไว้ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ หมู่คณะที่อยู่ร่วมกันของบุคคลหลายฝ่าย ที่มีพื้นฐาน ต่างกันมากนั้น ให้สามารถอยู่ร่วมกันโดยปกติสุข ตามปกติ แล้วพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา หากจะมีความขัดแย้งกัน จะเกิดขึ้นจากความประพฤติไม่ตรงกัน และความเห็น ขัดแย้งกัน ที่ท่านเรียกขาดสี่ลสามัญญตา คือความเสมอกัน ในด้านศีล และขาดทิวฐีสามัญญตา ขาดความเสมอกันใน ด้านความเห็น ซึ่งตามปกติแล้วมักจะเป็นเรื่องฝ่ายหนึ่ง ยึดหลักธรรมเป็นเกณฑ์ อีกฝ่ายหนึ่งมักใช้ความคิดเห็น ความเข้าใจของตนเป็นเกณฑ์ เมื่อไม่อาจประนีประนอม กันได้ มักจะนำไปสู่ความขัดแย้งกัน

ด้วยเหตุนี้เราจึงพบว่า พระพุทธบัญญัติที่ทรง บัญญัติไว้นั้น จะมีทั้งที่เป็นมาตรการในการป้องกัน ไม่ให้ใครสร้างปัญหาขึ้น จนเป็นที่รังเกียจของคนอื่น และ มาตรการในการคุ้มครองรักษา เพื่อปกป้องคนที่มีอัธยาศัย ดีงาม ไม่ให้ใครรังแก เพราะแต่ละอย่างถึงจุดหนึ่งจะนำไปสู่ ความแตกแยกร้ายฉานด้วยกันทั้งนั้น

ปัญหาทางวินัยบางประการ มีลักษณะลับสนจนยุ่ง เหยิงไปหมด หากจะชี้ถูกชี้ผิดลงไปยากที่จะให้เกิดการ ยอมรับนับถือได้ ฝ่ายที่ถูกชี้ให้ผิดคงจะไม่ยอมรับ และอาจ

จะก่อหวอดขึ้นมาในรูปแบบอื่น หลักทางพระวินัยจึงกำหนด
แนวทางหนึ่งเอาไว้ ส่วนวนทางศาสนาเรียกว่า ตินวัต-
ถารกวินัย เป็นหลักปฏิบัติในแนวให้เลิกแล้วต่อกัน เรื่องที่
ผ่านไปแล้วก็ให้ผ่านไป ทำนองคล้าย ๆ กับหลักนโรทศ-
กรรมที่ใช้กันในทางการเมือง การศาล อันเป็นหลักของการ
ประนีประนอม ประสานประโยชน์กัน เพื่อรักษาเอกภาพ
ของหมู่คณะเอาไว้ให้ได้

แม้หลักการปวารณา เพื่อเปิดโอกาสให้แต่ละรูป
สามารถกล่าวตักเตือน ห้ามปรามกันได้ ไม่ว่าจะได้เห็น
ได้ยิน หรือรังเกียจสงสัย ในความผิดพลาดบกพร่องของ
กันและกัน เพื่อช่วยกันปิดกันมิให้ใครละเมิดศีล จนเป็นที่
รังเกียจของพระรูปอื่น ซึ่งจะนำไปสู่ความแตกแยกความร้าว
ฉานกันในหมู่สงฆ์

การแสดงอาบัติ คือบอกกล่าวความผิดพลาดบก
พร่องของตน เพื่อตั้งใจสำรวมระวังต่อไปก็ดี ล้วนเป็นอุบาย
วิธีที่จะป้องกันความแตกแยกความร้าวฉาน การขาดสามัคคี
ธรรมในหมู่คณะทั้งนั้น

พระวินัยบางข้อยังปรับอาบัติแก่พระที่ทะเลาะกัน
หรือส่งเสริมคนอื่นให้ทะเลาะกัน ขาดความสามัคคีกันว่าเป็น
ความผิดทางพระวินัย พระรูปใดพยายามทำให้สงฆ์แตก
สามัคคีกัน หากห้ามไม่ฟัง จุดสุดท้ายท่านปรับเป็นอาบัติ

สั่งฆ่าทีเสส ซึ่งมีโทษแรงรองลงมาจากการสึกออกไป
ใครทำตามพระที่ทำเช่นนั้นก็มีโทษแบบเดียวกัน

ในด้านธรรมะ การทำลายสามัคคีธรรมของสงฆ์
จัดเป็นบาปกรรมหนักที่สุด เรียกว่า อนันตริยกรรม

แต่อย่างไร คนก็คือคน การทะเลาะวิวาทกันจึง
กลายเป็นธรรมชาติดีอย่างหนึ่งของคน อันเริ่มมาจาก
ความขัดแย้งกันทางความคิดก่อน อย่างที่ท่านบอกไว้ว่า

ชาวบ้านขัดแย้งกันเรื่องผลประโยชน์ ที่แต่ละฝ่ายต่างก็
ต้องการได้ ต้องการมี ต้องการเป็นด้วยกัน เมื่อขาดการ
ประนีประนอมกัน การทำลายสามัคคีก็พร้อมที่จะเกิดขึ้นเสมอ

นักบวชขัดแย้งกันเพราะทิฏฐิ คือมีความเห็นไม่ตรงกัน
ขัดแย้งกัน เมื่อไม่อาจหาจุดกลางทางความคิดที่จะประนีประนอม
ประสานความคิดกัน ก็จะมีการทะเลาะวิวาทกัน

แม้ความจริงจะเป็นเช่นนี้ และคนส่วนใหญ่ก็ทราบ
ว่าเรื่องความเห็นขัดกัน กับผลประโยชน์ขัดกัน พร้อมที่จะ
ประสานกันทั้งความเห็นและผลประโยชน์ แล้วนำไปสู่ความ
รุนแรงตามลำดับ จนถึงเป็นมหายุทธสงครามได้ หากแต่
ละคนไม่พร้อมที่จะประนีประนอม ประสานประโยชน์
เฉลี่ยผลประโยชน์กัน ดังนั้น การกระตุ้นเร่งเร้าให้เกิด
สามัคคีธรรม จึงต้องมีการกระทำกันอย่างต่อเนื่องยาวนาน
และคงเป็นเช่นนี้ตลอดไป

ข้อที่น่าสังเกตคือ การขาดสามัคคีในหมู่คณะนั้น บางคราวเป็นเรื่องค่อนข้างไร้สาระ ไม่น่าจะลงทุนทำ ความชั่ว คนบางพวกถึงกับขยายออกไปได้ จนยากต่อการ แก้ไข

คราวหนึ่ง ได้เกิดเหตุการณ์ประวัติศาสตร์แห่ง ความอภัยศ อุดมของคณะสงฆ์ในพระพุทธศาสนา จนพระพุทธเจ้าต้องเสด็จเข้าป่าไปอยู่กับช้าง กับลิง จะได้ลำดับเหตุการณ์ที่กระตุ้นความรุนแรงไปตามลำดับ โดยสรุปดังนี้

พระธรรมกถึกเข้าห้องน้ำ เหลือน้ำชำระไว้ไม่เทให้ หมดตามเงื่อนโซ่ของพระวินัย พระวินัยธรเข้าไปที่หลังเห็นเข้า ออกมาสอบถาม พระธรรมกถึกก็รับทันทีว่าท่านเหลือไว้เอง แต่ไม่ ทราบว่าผิดวินัย ถ้าผิดวินัยท่านพร้อมที่จะแสดงอาบัติ แต่พระวินัยธร กลับบอกว่า ถ้าไม่รู้ก็ถือว่าเป็นอาบัติ พระธรรมกถึกก็คิดว่าไม่อาบัติ จริง ๆ จึงไม่ได้แก้ไขอะไร

พระวินัยธร กลับนำเรื่องที่ตนวินิจฉัยเองว่าไม่เป็นอาบัติ ไปบอกศิษย์ของตนให้ทราบ ว่า พระธรรมกถึกทำผิดแล้วยังไม่รู้ว่า เป็นอาบัติ ศิษย์ของพระวินัยธรก็นำไปพูดตำหนิพระธรรมกถึก กับลูกศิษย์ของท่าน ศิษย์ของพระธรรมกถึกนำข้อความไปเล่าให้อาจารย์ ของตนฟัง พระธรรมกถึกสงสัยจึงบอกว่า เอ้าไหนท่านบอกว่า ไม่เป็นอาบัติละ ตอนนีทำไมจึงบอกว่าเป็นอาบัติเล่า เมื่อเป็นเช่นนั้น แสดงว่าพระวินัยธรโกหกแหละซี ตกลงว่า

ฝ่ายพระวินัยธร ถูกตำหนิว่าเป็นคนโกหก พูดกลับไปกลับมา
ฝ่ายพระธรรมกถึก ถูกตำหนิว่าต้องอาบัติแล้วยังไม่รู้ว่าเป็น
อาบัติ

เมื่อทั้งสองฝ่ายไม่ยอมกัน ความผิดก็กระจายออกไป เพราะ
ต้องการเอาชนะกันและกัน อาจารย์ทะเลาะกับอาจารย์ ศิษย์ของแต่ละ
ฝ่ายเข้าข้างอาจารย์ของตน จึงทะเลาะกันระหว่างศิษย์กับศิษย์ ญาติโยม
ของอาจารย์และศิษย์ทั้งสองฝ่าย ก็แยกกลุ่มทะเลาะกัน ตอนนั้นไม่มีใคร
พูดเรื่องใครผิดใครถูกแล้ว แต่ต้องการเป็นผู้ชนะด้วยกันทั้งสองฝ่าย
จนความริวฉานกระจายออกไปในเมืองโกสัมพืออย่างกว้างขวาง
สุดท้ายเยียวรักษาจนพระพุทธเจ้าต้องเสด็จไปให้สติแก่ท่านเหล่านั้น
ได้รับสั่งท่ามกลางท่านเหล่านั้นว่า

อย่าเลย ภิกษุทั้งหลาย พวกเธออย่าได้บาดหมาง
อย่าได้ทะเลาะ อย่าแก่งแย่ง อย่าวิวาทกันเลย

แม้จะทรงรับสั่งย้ำเตือนถึง ๓ ครั้ง แต่ท่านเหล่านั้น
อยู่ในสภาพหน้ามืดเสียแล้ว ไม่ยอมรับฟังแม้แต่พระพุทธบัญญัติ
โดยบอกให้พระพุทธเจ้าวางพระองค์เฉย ๆ พระพุทธองค์จึงทรง
เปลี่ยนเป็นการนำเอาเรื่องที่สมาวุฑุมาร พระราชโอรสของพระเจ้า
ทิมิตโกศลราช ซึ่งถูกพระเจ้าพรหมทัตกาสีกราช ยกกองทัพมาโจมตี
บ้านเมือง แม้พระองค์จะเสด็จหนีไปแล้ว แต่ยังติดตามมาสำเร็จโทษ
จนทิวศตไป ก่อนจะถูกประหาร พระเจ้าทิมิตโกศลทรงให้สติ
แก่ที่สมาวุฑุมาร ซึ่งปลอมตัวเข้าไปดูพระราชบิดาถูกประหาร ด้วยข้อความ
สั้น ๆ ที่ท่านแปลเป็นฉันทว่า

อาตุรดวงจิตบิดา จงฟังคำพ่อ
จงเห็นแก่กาลยาวนาน อย่าเห็นแก่สิ้นเกินการณ์
ชื่อเวรไปราญ ระวังเพราะผูกเวรกัน

แม้ในกาลต่อมา ที่มาวุกุมารมีโอกาสจะปลงพระชนม์ชีพ
ของพระเจ้าพรหมทัตกาลิกราชได้ แต่นึกถึงพระโอวาทของพระราชบิดา
ก่อนถูกประหาร กลับใจสร้างความเป็นมิตรกับศัตรูของพระราชบิดา
จนได้เป็นพระราชบุตรเขยของพระเจ้าพรหมทัตกาลิกราช และได้
เป็นกษัตริย์ครองเมืองพาราณสี ในตอนสุดท้ายของชาดก ได้รับสั่ง
เน้นให้ท่านเหล่านั้นตระหนักว่า

ภิกษุทั้งหลาย ชันติ โสรัจจะ เห็นปานนี้
ได้มีแล้วแก่พระราชาเหล่านั้น ผู้ถืออาชญา ถือศาสตราวุธ
การที่พวกเธอบวชในพระธรรมวินัย อันเรากล่าวดีแล้ว
อย่างนี้ จะพึงอดทนและสงบเสงี่ยมนั้น ก็พึงงามใน
ธรรมวินัยนี้แน่

และทรงให้สติแก่ท่านเหล่านั้นท่านเองเดิมอีก ๓ ครั้ง
ท่านเหล่านั้นคงเป็นเช่นเดิม พระพุทธองค์จึงทรงดำริว่า

โมฆบุรุษเหล่านี้หัวตื้อนัก เราจะให้โมฆบุรุษเหล่านี้เข้าใจ
ทำไม่ได้ง่ายเลย จึงได้เสด็จออกไปจากสถานที่นั้น

รุ่งเช้าของอีกวันหนึ่ง พระพุทธองค์ประทับยืนท่ามกลาง
พระสงฆ์ ได้ตรัสพระคาถา เป็นเครื่องเตือนใจให้สงบเวรภัยไว้ว่า

ภิกษุมีเสียงดังเป็นเสียงเดียวกัน จะได้สำนึกว่าตนเองเป็นพาลไม่มีเลขสักรูปเดียว ยิ่งเมื่อสงฆ์แตกกันก็ไม่ได้สำคัญเหตุอื่น ภิกษุทั้งหลายลืมนสติ สำคัญตัวว่าเป็นบัณฑิต ช่างพูด เจ้าคารม พูดไปตามที่ตนปรารถนาจะยื่นบาปพูด ไม่สำนึกว่าการทะเลาะเป็นเหตุชักพาไป

ก็คนเหล่าใด จองเวรไว้ว่า คนโน้นตำเรา ดีเรา ชนะเรา ได้ลักสิ่งของของเราไป เวรของคนเหล่านั้นย่อมไม่สงบ ส่วนคนเหล่าใดไม่จองเวรไว้ว่า คนโน้นตำเรา ดีเรา ชนะเรา ได้ลักสิ่งของของเราไป เวรของคนเหล่านั้นย่อมสงบ

แต่ไหนแต่ไรมาแล้ว เวรทั้งหลายในโลกนี้ ย่อมไม่สงบระงับเพราะการจองเวรเลย แต่ยอมระงับเพราะไม่จองเวร ธรรมนี้เป็นของเก่า

ก็คนเหล่าอื่น ไม่รู้สึกว่ พวกเรากำลังยับเยินท่ามกลางสงฆ์นี้ ส่วนคนเหล่าใด ในท่ามกลางสงฆ์นั้น สำนึกได้ ความหมายมั่นของพวกเขา ย่อมสงบระงับไปได้เพราะความสำนึกนั้น

คนเหล่าใด บั่นกระตุก ผลาญชีวิต ลักทรัพย์ คือโคและม้า คนเหล่านั้นชวงชิงแค้นแค้นกัน ก็ยังคบหาสมาคมกันได้ เหตุไฉนพวกเธอจึงคบหาสมาคมกันไม่ได้เล่า

ถ้าบุคคลพึงได้สหายมีปัญญาเที่ยวไปด้วยกัน เป็นนักปราชญ์คอยช่วยเหลือกัน เขาย่อมครอบงำอันตรายทั้งปวงเสียได้ พึงพอใจมีสติเที่ยวไปกับสหายเช่นนั้น ถ้าไม่ได้สหายมีปัญญาเที่ยวไปด้วยกันเป็นนักปราชญ์คอยช่วยเหลือกัน พึงเที่ยวไปคนเดียว ดุจพระราชา

ทรงสละแว่นแคว้นคือราชอาณาจักร และดุจข้างมาตั้งคะ
ละผูกเที่ยวไปในป่า ฉะนั้น

การเที่ยวไปคนเดียวดีกว่า เพราะคุณธรรม
ความเป็นสหายไม่มีในคนพาล พึงเที่ยวไปคนเดียว และไม่พึง
ทำบาป ดุจข้างมาตั้งคะ มีความชวนชวายน้อย เที่ยวไปในป่า
ตามลำพัง ฉะนั้น

หลังจากได้รับสั่งแก่พระสงฆ์เหล่านั้นแล้วพระพุทธองค์
ได้เสด็จไปพบพระเถระอีก ๓ รูปทรงสอบถามหลักการ
อยู่ร่วมกันของท่านเหล่านั้น ท่านทั้ง ๓ กราบทูลให้ทรง
ทราบ ว่า พวกท่านยังมีความพร้อมเพรียงกันยังปรองดองกัน
ไม่วิวาทกัน เป็นดุจน้ำนมสดกับน้ำ มองดูกันด้วยดวงตาอันเป็นที่รัก
โดยท่านเหล่านั้นได้กราบทูลถึงหลักการอยู่ร่วมกันของพวกท่านว่า
ทุกรูปมีความตระหนักรู้ว่า

เป็นลาภของเรา เราได้ดีแล้ว ที่เราได้อยู่ร่วมกับเพื่อน
พรหมจารีเห็นปานนี้ พวกข้าพระพุทธเจ้าได้เข้าไปตั้งเมตตากายกรรม
เมตตาวจีกรรม เมตตามโนกรรม ไว้ในท่านเหล่านั้นทั้งในที่ลับและที่แจ้ง
ข้าพระพุทธเจ้าได้มีความคิดอย่างนี้ว่า เราพึงวางดวงจิตของตนให้เป็นไป
ตามอำนาจจิตของท่านเหล่านี้เท่านั้นดังนี้แล้ว วางจิตของตนให้เป็นตาม
อำนาจจิตของท่านเหล่านี้แหละ กายของพวกข้าพระพุทธเจ้าต่างกันก็
จริง แต่จิตเป็นเหมือนดวงเดียวกัน พวกข้าพระพุทธเจ้าเป็นผู้พร้อมเพรียง
กัน ยังปรองดองกัน ไม่วิวาทกัน เป็นดุจน้ำนมสดกับน้ำ มองดูกันด้วย
ดวงตาอันเป็นที่รักอยู่ ด้วยวิธีอย่างนี้แล พระพุทธเจ้าข้า

เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสถามรายละเอียด ในการปฏิบัติ
ตนต่อกัน ท่านเหล่านั้นกราบทูลให้ทรงทราบ ซึ่งเมื่อกล่าว
โดยเนื้อหา คือ ทุกรูปช่วยเหลือกัน รับผิดชอบในหน้าที่
ของตน และพร้อมที่จะทำแทนเพื่อน ๆ เมื่อฝ่ายหนึ่งไม่
ว่าง ต่างฝ่ายต่างดูแลกันด้วยความเมตตา เรื่องที่นำมาพูด
กันล้วนเป็นเรื่องของธรรมะ พระผู้มีพระภาคทรงสรรเสริญ
ท่านเหล่านั้นแล้ว เสด็จเข้าป่ารักขิตวัน ในเขตตำบล
ปารีโลยกะ เสด็จประทับอยู่ในที่นั้นตามลำพังพระองค์
โดยมีช้างปารีโลยกะ และสิงโตหนึ่งคอยรับใช้

ใช้ปัญญารักษาตน

เหตุการณ์ในคราวนั้น จัดว่าเป็นรอยต่างของประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนา ที่เกิดขึ้นมาจากเรื่องเกือบจะไร้สาระ แต่คนที่ไม่มีสาระ กลับไปเพิ่มความไร้สาระให้มากยิ่งขึ้น

จนกลายเป็นเหตุการณ์ที่สะท้อนออกมาให้เห็นว่า หากสังคมใดก็ตามที่ขาดความสามัคคี มีความแตกแยก ร้าวฉานกัน แม้พระพุทธเจ้าซึ่งทรงประกอบด้วย พระมหากรุณาอย่างสูง ยังต้องหลีกเลี่ยงไปอยู่กับช้าง กับลิงในป่าที่เดียว เหตุการณ์คราวนั้นจึงน่าจะเป็นอนุสติ ให้ย้อนรำลึกถึงแล้วตั้งใจสำรวมระวัง ไม่ให้เกิดความร้าวฉานในแว่นนั้น แต่แปลกที่กลับเกิดขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่า บนโฉมหน้าประวัติของพระพุทธศาสนา

ที่น่าติดตามต่อไปคือ เหตุการณ์ในคราวนั้น ทำให้พระมหาเถระจำนวนมาก เช่นพระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ เป็นต้น เมื่อทราบข่าวเหตุการณ์รุนแรงคราวนั้น ต่างรูปต่างมาเฝ้าพระพุทธเจ้ากัน มาทั้งภิกษุ ภิกษุณี

ฝ่ายชาวพุทธเมืองโกสัมพี เมื่อทราบว่าพระพุทธเจ้า ต้องเสด็จไปอยู่ในป่ากับช้างกับลิงเช่นนั้น จึงมีความไม่พอใจต่อการกระทำของพระเหล่านั้น ลงโทษด้วยการไม่ให้อาหารเคี้ยว น้ำดื่ม ไม่ถวายภัตตาหาร เป็นต้น ในที่สุดท่านเหล่านั้นเกิดสำนึกผิด ได้เดินไปเพื่อจะขอให้พระพุทธเจ้าทรงงดโทษให้ แต่เหตุการณ์ที่น่าเชื่อก็เกิดขึ้น พระสงฆ์ พระเจ้าปเสนทิโกศล ท่านอนาถบิณฑิก เศรษฐี นางวิสาขา เป็นต้น ไม่ประสงค์ให้ท่านเหล่านั้น เข้าเมืองสาวัตถี วัดพระเชตวัน วัดบุพพาราม จนพระพุทธเจ้าต้องทรงชี้แจงให้ท่านเหล่านั้นเข้าใจ มีความพร้อมที่จะให้อภัย ยกโทษในความผิดพลาดของท่านเหล่านั้น

แต่อย่างไรก็ตาม ความแตกแยกกันในคราวนั้น และคนที่สนับสนุนคนที่สร้างความแตกแยกทั้งสองฝ่ายนั้น กลายเป็นบุคคลที่ไม่พึงปรารถนาของคณะพระอริยบุคคล ทั้ง ๆ ที่ท่านเหล่านั้นมีความเคารพ นับถือ ศรัทธาในพระรัตนตรัยอย่างมั่นคง ทั้งนี้เพราะว่า การทำลายสามัคคี

และการสนับสนุนคนที่ทำลายสามัคคี เป็นคนที่ปฏิบัติตน
นอกคำสอนของพระพุทธเจ้า ไม่เป็นการปฏิบัติตามพระ
ธรรม และนอกรัตนอภรณ์ของพระสงฆ์ จึงเป็นการชอบแก่
เหตุที่ท่านเหล่านั้นจะถูกรังเกียจจากคนดีทั้งหลาย และคน
เช่นนั้นคงอยู่ในฐานะอย่างนั้นทุกกาลทุกสมัย

จากเรื่องทั้งหมดที่ยกมานั้น จะพบว่า เป็นทั้งหลัก
คำสอนที่สอนให้คิด พิจารณา และปฏิบัติตาม ทั้งมี
ตัวอย่างที่ทำให้ดูทั้งสองด้านคือ ฝ่ายพวกที่ขาดความ
สามัคคีของภิกษุชาวเมืองโกสัมพี และฝ่ายที่อยู่ร่วมกันอย่าง
มีความสามัคคี ของพระเถระ ๓ รูป คือ พระอนุรุทธ
เถระ พระกิมพิลเถระ พระนันทิยเถระ ที่พระพุทธเจ้า
ทรงยกย่อง

ที่สำคัญคือที่พระพุทธเจ้าทรงอยู่ให้ทุกคนเห็นว่า
หากจะอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกแยกร้ายฉาน เป็นคน
แต่พูดกับคนไม่รู้เรื่อง เป็นพระแต่พูดกับไม่รู้เรื่อง ขาดการ
ประนีประนอม ก้าวร้าว รุนแรง จนไม่ชอบเชื่อฟังแม้แต่
ระดับศาสดาของตน ไปอยู่กับลิงกับช้างเสียยิ่งจะดีกว่า

หากจะมองในแง่ของประวัติศาสตร์ สังคมแล้วเรา
จะพบว่า สถาบันสงฆ์นั้นเมื่อมองแนวหนึ่ง คือสังคมที่
ทรงสร้างขึ้นเพื่อให้เป็นแบบอย่างในการศึกษาธรรม
ปฏิบัติธรรม อยู่อย่างมีธรรม ระบบทางศาสนาจึงมีทั้งที่
เป็นการสอน ให้ฟัง ให้รู้ ให้คิด ให้ทำตาม มีตัวอย่าง

บุคคลที่ปฏิบัติตนอย่างมีศีลมีธรรม และดำรงตนเป็นหลักให้ดูตัวอย่างต่อเนื่องยาวนาน โดยท่านเหล่านั้นดำรงมั่นคงในพระสังฆคุณ คือปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง ปฏิบัติเป็นธรรม ปฏิบัติสมควร มีทั้งระดับที่ทำให้ดู และอยู่ให้เห็นประจักษ์แจ้งแก่คนทั้งหลาย เรื่องนี้หากคนใดคิดได้ คิดดี คิดเป็น คิดชอบแล้ว พระพุทธรูปปางปาริไลยกะ น่าจะเป็นอนุสสติเตือนใจให้ตระหนักว่า ในพระพุทธานุภาพนี้

พระพุทธเจ้า ไม่นิยมความแตกแยก ทรงสรรเสริญยกย่องสามัคคีธรรม ไม่ทรงอยู่ร่วมกับสงฆ์ที่แตกแยก ถ้าสังคมใดก็ตามที่ขาดสามัคคีธรรม ปรักปรำการที่จะขอพุทธานุภาพคุ้มครอง เพราะพระพุทธเจ้าจะไม่อยู่ร่วมกับคนที่ขาดสามัคคีให้ดูเป็นตัวอย่างมาแล้ว

พระสังฆธรรม เน้นย้ำที่สามัคคีธรรม สามัคคีธรรมผลสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา คืออริยมรรคมีองค์ ๘ ที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ที่ท่านเรียกว่า มคฺคสามงฺคิ คือองค์ธรรมที่สามัคคีผสมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วผลที่คนต้องการก็จะเกิดขึ้น จนถึงบรรลุมรรคผลเป็นพระอริยบุคคลชั้นต่าง ๆ

สถาบันสงฆ์นั้น เริ่มต้นจากการรับเข้าบวชแล้ว พระทุกรูปเกิดขึ้นจากการยอมรับร่วมกันของพระสงฆ์ที่เข้าร่วมประชุม สามัคคีกันทำสังฆกรรมโดยผ่านขั้นตอนมา

ตามลำดับ จนท่านรูปนั้นได้เป็นภิกษุโดยชอบด้วย
พระธรรมวินัย การบวชของพระภิกษุ สามเณร จึงเป็นผล
จากความสามัคคี ที่ท่านเรียกว่าพร้อมเพรียงกันโดย
ธรรมของสงฆ์ สังฆกรรมทุกประการ ไม่ว่าจะเป็น
การรับกฐิน การบวช การทำอุโบสถ การทำปวารณา
และจนถึงวินัยกรรมต่าง ๆ ในทางพระพุทธศาสนา
ย้อนกลับไปสู่การทรงบัญญัติพระวินัยขึ้นมาล้วนเน้นไปที่
สามัคคีเป็นหลักสำคัญทั้งนั้น และความสามัคคีนั้น
ท่านจะเน้นย้ำที่ ความพร้อมเพรียงโดยธรรม ทุกแห่ง

ที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะอะไร ?

เพราะว่ามีความพร้อมเพรียงเป็นอันมาก ที่เกิดขึ้น
มาจากการปลุกเร้า ท่านองปลุกระดม คนเหล่านั้นถูก
ชี้นำจากคนเพียงไม่กี่คน ให้เห็นตามคล้ายตามกลุ่มผล
ประโยชน์เหล่านั้น ร่วมเป็นพลังมวลชนขึ้นมา ด้วยการ
ปลุกระดม ด้วยการจ้ำจวนของกลุ่มผลประโยชน์ทาง
การเมือง การเศรษฐกิจ หรือบางครั้งแม้แต่กลุ่มที่อาศัย
ศาสนาเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง และพวกของตน ความ
พร้อมเพรียงในลักษณะนี้ จึงเป็นความสามัคคีที่ไม่ประกอบ
ด้วยธรรม ไม่ยุติด้วยธรรม เพราะความสามัคคีในลักษณะ
นั้น สร้างความเดือดร้อนให้แก่กลุ่มคนที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรม
กับกลุ่มผลประโยชน์เหล่านั้น ความสามัคคีในลักษณะนั้นจึง

ไม่ใช่เหตุเกิดความสุข แต่กลับเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์
สร้างความแตกแยกร้ายฉานให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น เป็นเรื่องของ
การกระทำที่เรียกว่า พวกมากลากไป

เป็นความพร้อมเพรียงของใจ ของนักก่อกวน ของ
พวกก่อการจลาจล คงเข้าทำนองเดียวกันกับความพร้อม
เพรียงของภิกษุชาวเมืองโกสัมพี ที่เกาะกลุ่มกันเป็นสอง
ฝ่าย ในแต่ละฝ่ายท่านก็สามัคคีกัน แต่เมื่อไม่ยุติด้วยธรรม
ด้วยวินัย ด้วยคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ผลจากความ
สามัคคีของท่านเหล่านั้น จึงออกมาในรูปของการแตกแยก
ร้ายฉาน เมื่อมองไปที่พระเถระอีก ๓ รูป ที่ท่านอยู่ร่วมกัน
ด้วยกายต่างกัน ใจเป็นดวงเดียวกัน เป็นความรัก
ความเมตตา จากใจสู่ใจ ใจประสานใจ มีความเป็น
อันหนึ่งอันเดียวกัน เอื้ออาทรต่อกัน ท่านทั้ง ๓
นั้นในกาลต่อมาได้บรรลุมรรคผล เป็นพระอรหันต์ระดับนำ
ในยุคนั้นด้วยกัน

ความรู้รัก สามัคคี จะเกิดขึ้นได้อย่างไร

ข้อความประโยคนี้แสดงว่า ความสามัคคีจะเกิดขึ้นได้จากเหตุหลัก ๓ ประการ คือ

๑. ต้องมีความรอบรู้ในลักษณะของความสามัคคีอุปสรรคของความสามัคคี เหตุให้เกิดสามัคคี คุณประโยชน์ที่ตนเอง ครอบครัว สังคม ประเทศชาติ จะพึงได้จากความสามัคคี หลักสามัคคีทั้งที่เป็นคำสั่งสอนให้ฟัง ให้คิด ให้รู้ และให้ทำตาม ตัวอย่างคณะบุคคลที่อยู่ร่วมกันอย่างมีความสามัคคี และแตกสามัคคี คณะบุคคล ครอบครัว สังคมเป็นหลักต่อการยึดถือเป็นแบบฉบับ ในการรักษา พัฒนา ความสามัคคี

๒. เมื่อผ่านการศึกษามาแล้ว จะต้องปลุกฝังความรัก ความพอใจทุกขั้นตอนของความสามัคคี จนมีความพร้อมที่จะเสริมสร้างสามัคคีธรรมจากตนไปหาคนอื่น มีความพร้อมที่จะขจัดอุปสรรคของความสามัคคี มีความรัก ศรัทธา ในหลักธรรมที่จะเสริมสร้าง พัฒนา รักษา ความสามัคคีให้ดำรงอยู่ และมีความมั่นคงมากยิ่งขึ้น โดยสามารถถ่ายทอดไปตามลำดับ จนกลายเป็นความสามัคคีภายในชาติ

๓. ด้วยความรู้และความสามัคคีธรรมนั่นเอง ยามใดที่มีความขัดแย้งกัน มีเค้าว่าจะทำลายสามัคคี ต้องพร้อมที่จะเสียสละ มีความประนีประนอมกัน ประสานประโยชน์กัน แม้ใครจะเสียอะไรไปบ้าง แต่ทุกคนที่สามัคคีกันอยู่ จะต้องทำเพื่อความสามัคคีดำรงอยู่ตลอดไป

มีความสามัคคี มีความรักสงบ มีความกล้าหาญ
และมีความเสียสละ จนมีการขยายออกไปว่า มีการประนี
ประนอม ประสานประโยชน์

ข้อความเหล่านี้ ท่านได้นำไปบรรจุไว้ในเพลงชาติ
ซึ่งมีการร้องกันทุกวัน แม้จะจำทรงกันได้

เพลงชาติ

คำร้อง : พ.อ.หลวงสารานุประพันธ์

ทำนอง : พระเจน ดุริยางค์

ประเทศไทยรวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย

เป็นประชารัฐไผทของไทยทุกส่วน

อยู่ดำรงคงไว้ได้ทั้งมวล

ด้วยไทยล้วนหมายรักสามัคคี

ไทยนั้นรักสงบถึงจะรบไม่ขลาด

เอกราชจะไม่ให้ใครข่มขี่

สละเลือดทุกหยาดเป็นชาติพลี

เถลิงประเทศชาติไทยทวีมีชัย ชโย

ใช่ แม้จะร้องเพลงกันได้ แต่กลับไม่ค่อยคิด
จะสืบสานเอกลักษณ์ของชาติ ที่สามารถพิสูจน์ตัวเอง
มาได้เป็นเวลานานจนปัจจุบัน ที่ร้ายยิ่งกว่านั้นคือ
หลังจากฟังเพลงชาติ เคารพธงชาติกันแล้ว บางคนกลับ
สร้างเรื่องทะเลาะวิวาทกันต่อไป ช่างน่าเสียดายยิ่งนัก

ที่ร้ายไปกว่านั้นคือ เมื่อสร้างความแตกแยก
ร้ายฉานขึ้นมาภายในชาติบ้านเมืองแล้ว กลับไม่ยอมรับว่า
ตน พวกตนเป็นฝ่ายผิด จนบางพวกดิ้นรนจะให้คนอื่น
ยอมรับว่าตนเป็นคนสำคัญ เป็นวีรชนเป็นต้นก็มี

ในกรณีของตัวอย่างที่ท่านยกมาซ้ำ้าเดือน ให้
ตระหนักถึงคุณค่าของความสามัคคี ซึ่งได้มีการปลูกฝังกัน
ตั้งแต่สมัยยังเป็นเด็ก ด้วยนิทานต่าง ๆ เช่น

บิดามีลูกชายหลายคน แต่ลูกมักมีความขัดแย้งทะเลาะ
กันเสมอ บิดาจึงได้นำเอาแขนงไม้มาส่งให้ลูกคนละอัน สองอัน ซึ่งลูก
ทุกคนหักได้ แต่เมื่อบิดาได้นำเอาแขนงไม้หลายอันมามัดรวมกัน แล้วส่ง
ให้ลูกลองหักดู ปรากฏว่าไม่มีใครหักได้ บิดาจึงชี้แจงให้ลูกทราบ คนเรา
อยู่ร่วมกันนั้น หากมีความสามัคคีกัน ไม่ว่าจะเป็นการทำงาน การ
ป้องกันภัยอันตราย การขจัดปัดเป่าปัญหาต่าง ๆ เป็นต้นก็ตาม
สามารถทำให้สำเร็จได้ หากมีความร่วมแรงร่วมใจกัน อันเป็นเหมือน
แขนงไม้ที่มัดรวมกัน ใคร ๆ ก็ไม่สามารถหักทำลายได้ ในทำนอง
กลับกัน หากมีความแตกแยกสามัคคีกัน จะไม่อาจทำงานสำคัญ ขจัด
ปัญหา ป้องกันศัตรูเป็นต้นได้ เหมือนแขนงไม้ที่ลูก ๆ ได้หักทำลาย
ลงได้นั่นเอง

ตัวอย่างที่เป็นรอยประทับใจคนทั้งชาติ คือการ
เสียกรุงทั้งสองคราว ล้วนแล้วแต่สืบเนื่องมาจากการ
ขาดสามัคคีธรรมภายในชาติ ทั้ง ๆ ที่เรามีคนอยู่เป็น
จำนวนมาก ก็ป้องกันรักษาชาติบ้านเมืองไว้ไม่ได้ แต่ตอน
รัฐรักสามัคคี ๕๒

กู่ชาติในครั้งที่สอง โดยการนำของ สมเด็จพระเจ้า
ตากสินมหาราช นั้น แม้จะมีกำลังพลเพียง ๕,๐๐๐ คน
แต่กลับกู่ชาติบ้านเมืองได้ ตอนที่มิคนเป็นแสนกลับพ่ายแพ้
ต่อกองทัพพม่า ที่เริ่มต้นจากการเป็นกองโจรเท่านั้นเอง

แม้ตัวอย่างจากบรรพชนไทยชาวบ้านบางระจัน ที่มี
ความสามัคคี พร้อมใจกันต่อสู้กับกำลังทหารพม่าชนะได้ตั้ง
หลายครั้ง ทั้ง ๆ ที่อ่อนด้อยกว่าในทุกด้าน และตอนนั้น
เองแสดงให้เห็นว่า ท่านเหล่านั้นดึงเอาคุณสมบัติของคนไทย
ออกมาใช้อย่างเต็มที่ มีความกล้าหาญ สมานสามัคคี
มีความเสียสละ เพื่อรักษาความสงบของชาติบ้านเมือง
ประวัติศาสตร์ยุคนั้น คนรุ่นหลังได้นำมากระตุ้นเตือน
จิตสำนึกของคนไทย ให้เกิดความสามัคคีกันหลายรูปแบบ
เช่นการนำมาเรียบเรียงเป็นเพลง

อยุธยา

เนื้อร้อง-ทำนอง : สุรินทร์ ปิยานันท์

อยุธยาเมืองเก่าของเราแต่ก่อน
จิตใจอาวรณ์มาเล่าสู่กันฟัง
อยุธยาแต่ก่อนนี้ยัง
เป็นดังเมืองทองของพี่น้องเผ่าพงษ์ไทย
เดี๋ยวนี้ซิเป็นเมืองเก่า
ชาวไทยแสนเศร้าถูกข้าศึกรุกราน
ชาวไทยทุกคนหัวใจร้าวราน
ข้าศึกเผาผลาญแหลกราญวอดวาย

เราชนชั้นหลังมองแล้วเศร้าใจ
อนุสรณ์เตือนให้ชาวไทยจงมัน
สมัครสมานรวมใจกันสามัคคี
คงจะไม่มีใครกล้าร้าวชาติไทย
ศึกบางระจัน

เนื้อร้อง-ทำนอง : สุรินทร์ ปิยานันท์

ศึกบางระจัน จำให้มันพี่น้องชาติไทย

เกียรติประวัติสร้างไว้ แก่ชนชาติไทยรุ่นหลัง

แม้ชีวิต ยอมอุทิศคราชาติอับปาง

เลือดไทยต้องมาไหลหลังหาทั่วพื้นแผ่นดินทอง

ไทยคงเป็นไทย มิใช่ชาติเป็นเชลย

ไทยไม่เคยถอยร่นชนชาติศัตรู

บางระจัน แม้สิ้นอาวุธจะสู้

สองดาบฟาดฟันศัตรู สู้จนชีพตนมลาย

ตัวตายดีกว่าชาติตาย

เพียงเลือดหยาดสุดท้าย ขอให้ไทยคงอยู่

แดนทองของไทย มิให้ศัตรู

แม้ใครรุกรานต้องสู้ เพื่อภูเขลมหักไทยงาม

ฟังสังเกตว่า แม้เพลงศึกบางระจัน ก็เน้นย้ำไปที่
คุณลักษณะของความเป็นไทย ที่เพื่อรักษาความสงบของ
ชาติ ทุกคนมีความพร้อมเพรียงกันต่อสู้กับข้าศึกที่มารุกราน

รู้จักสามัคคี ๕๔

ด้วยความกล้าหาญ เด็ดเดี่ยว เสียสละแม้ชีวิตของตนเอง
ครอบครั้ว วงศาคณาญาติ ด้วยจิตสำนึกว่า

ตัวตายดีกว่าชาติตาย   นั่นเอง

วิถีพุทธศาสตร์

ตามหลักการของพระพุทธศาสนานั้น เราเรียนรู้เรื่องอดีตเพื่อเหตุสำคัญ ๓ ประการ คือ

๑. เพื่อถ่ายทอด รักษา สืบต่อเรื่องราวเหล่านั้นเอาไว้ในฐานะเป็นประวัติศาสตร์ สังคม การเมือง การศาสนา เศรษฐกิจ เป็นต้น

๒. นำเอาประสบการณ์ในอดีตเหล่านั้นทุกเรื่องที่ดีมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของตน จนถึงนำมาพัฒนาสร้างสรรค์ให้อำนวยประโยชน์มากขึ้นและกว้างขวางยิ่งขึ้น ณ จุดนี้เองหากคนมีปัญญาความสามารถสูง อาจจะทำอภัยเจือปนไขปัจจัยจากสิ่งเหล่านั้นแล้ว วิเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาได้อีกมาก

๓. นำเอาข้อผิดพลาดบกพร่องต่าง ๆ ในแต่ละสายของอดีต มาเป็นบทเรียนในการเว้น หรือนำมาปรับปรุงแก้ไข เพิ่มเติมเพื่อขจัดจุดบกพร่องในครั้งนั้น แล้วนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ได้

ดังนั้น เมื่อเราศึกษาจากหลักการฝึกอบรม สั่งสอน
ของพระพุทธเจ้า ศาสตราทั้งหลาย บุรพจารย์ บรรพชน
ในอดีต ท่านจะให้การอบรมแนะนำ ในแนวที่นำเรื่องอดีต
มากระตุ้นจิตสำนึก ที่จะให้คนของตนถ่ายทอดสิ่งที่ดีงาม
ในอดีตทั้งที่เป็นความดี คนดี เหตุการณ์ที่ดี ผลที่ดีซึ่งเคย
เกิดขึ้นแล้วในอดีตเอาไว้ เพื่อให้ตนได้ประสบความสุข
ความเจริญเช่นเดียวกับท่านเหล่านั้น

ในขณะที่เดียวกันท่านก็ได้นำเอาความชั่ว คนชั่ว
สิ่งที่เป็นผลมาจากความชั่วของคนชั่ว ความทุกข์ ความ
เดือดร้อนของคนชั่ว จนถึงความล้มละลายของมหาอาณาจักร
ต่าง ๆ ในอดีต เรื่อยไปจนถึงความทุกข์ทรมาน
ในนรก การจ้องล้างจ้องผลาญกันของคนที่แตกต่างกัน
และลูก หลาน เหลน ลื้อของคนเหล่านั้น มาเล่าขาน
แนะนำ พร่ำสอน ตักเตือนกัน เพื่อให้ใช้ประสบการณ์
จากอดีตเหล่านั้น เป็นเครื่องมือในการพิจารณาให้เห็น
ประจักษ์แจ้งแก่ใจแล้ว งดเว้นไม่ถือปฏิบัติตามท่านเหล่านั้น
จนพระพุทธเจ้าทรงวางไว้เป็นสองกระแสหลัก จากกระแส
ชีวิต จนถึงความเป็นกระแสแห่งสารวัฏ นั่นคือ

กระแสแห่งกุศลธรรม ที่ผู้ดำเนินไปได้ชื่อว่าเป็น
สุคติ คือดำเนินไปดี มีสุคติเป็นจุดหมาย

กระแสแห่งอกุศลธรรม ที่ผู้ดำเนินไปได้ชื่อว่าเป็น
ทุคติ คือดำเนินไปไม่ดี มีทุคติเป็นที่จุดหมาย

และเนื่องจากความสามัคคีมีส่วนเกี่ยวข้องกับคนอื่น เพราะเราต้องสามัคคีกับคนอื่นจาก ๑ คนเป็นต้นไป เพื่อให้ความสามัคคีนั้นเป็นความพร้อมเพรียงโดยธรรมชาติ ประกอบด้วยธรรม ยุติด้วยธรรม จึงทรงประทานหลักอุดมมงคลไว้เป็นเบื้องต้นว่า

การไม่คบคนพาล การคบหาสมาคมกับบัณฑิต การยกย่องบูชา ท่านที่ควรแก่การยกย่องบูชา เป็นอุดมมงคล ซึ่งหมายความว่า หากคนไปเริ่มต้นที่คบคนพาล ไม่คบบัณฑิตแล้ว กระบวนมงคลในตอนหลัง ๆ ก็เลิกพูดกัน เพราะท่านผู้นั้นเข้าสู่กระแสของอกุศลไปแล้ว トラบใดที่เขาไม่ออกจากการคบคนพาล โอกาสที่จะประสบสิ่งที่เป็นมงคลจะเกิดขึ้นไม่ได้เลย

จากนิทาน เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ของชาติไทยเรานั้น กรณีของพ่อลูก ท่านที่เป็นพ่อได้สะท้อนให้ลูกเห็นทั้งสองด้าน คือคุณของความสามัคคี และโทษของความไม่สามัคคีกัน

เหตุการณ์กรุงแตกทั้งสองครั้ง สะท้อนด้านลบอันเป็นผลที่สืบเนื่องมาจากความแตกแยกกัน คนมากมีค่าเท่ากับคนน้อย หรือไม่มีคน แต่อาจจะมองแนวสมมติว่า ถ้าขณะนั้น ๆ คนไทยเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ยามข้าศึกมาประชิดบ้านเมือง ก็พร้อมใจกันต่อสู้ป้องกัน กรุงจะไม่แตกหรือ เปล่าเลย เพราะในแง่ของความเป็นจริง

แล้ว หากพม่ารู้ว่าคนไทยมีความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอยู่ พม่าหรือจะกล้ามารุกรานไทย

แต่ตอนที่ องค์มหाराชทั้งสองพระองค์ ทรงกู้ชาติไทยนั้น คนเราน้อยกว่าสมัยเสียกรุง แต่ด้วยพลังของความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจเป็นอันเดียวกัน มีความรับผิดชอบในภารกิจ ที่แต่ละคนจะต้องทำต่อชาติบ้านเมืองของตน เมื่อทำได้แล้ว หาใช่ขับไล่ข้าศึกออกไปได้เพียงอย่างเดียวไม่ แต่กลับขยายราชอาณาจักรออกไปกว้างขวางกว่าเดิมเสียอีก

คติธรรมจากหมู่บ้านบางระจัน เป็นการแสดงให้เห็นพลังของความสามัคคี เหมือนมดปลวกแมลงตัวจะเล็ก แต่ทำงานด้วยความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สามารถทำรังของตนได้ แต่ตอนที่บางระจันแตก แสดงให้เห็นโทษของการไม่ให้การสนับสนุนคนที่สามัคคีกันอยู่แล้ว ให้สามารถใช้พลังความสามัคคี ทำงานเพื่อชาติบ้านเมืองได้

สรุปว่า ในขณะนั้นเรามีคนประเภท มือไม่พายแต่เอาเท้าราน้ำอยู่มากด้วย แต่นั่นก็คือ บทเรียนอีกหน้าหนึ่งของประวัติศาสตร์ ที่ควรแก่การศึกษา พิจารณาและเลือกปฏิบัติได้ด้วยกันทั้งนั้น

เมื่อได้ศึกษาให้รู้คุณค่าของสามัคคี ทั้งจากคำสอนแนะนำ ให้ฟัง ให้คิด ให้รู้ แล้วจะต้องมีความพร้อมที่จะปฏิบัติตน ให้ยึดมั่นในหลักของสามัคคี และรังเกียจ

การขาดความสามัคคี สภาพครอบครัว ลังคม
ที่ขาดความสามัคคี และผลที่เกิดจากการขาดความสามัคคี
แต่ความสามัคคีเป็นเหตุ ที่จำต้องสร้างขึ้นมา
ผลคือความสุขจากความสามัคคีจึงจะเกิดขึ้น ความรัก
สามัคคีนั้นจะต้องรักตั้งแต่คุณธรรม คน และผลของ
ความสามัคคี ในขณะที่เดียวกันจะต้องขจัดเหตุของ
ความแตกสามัคคี ซึ่งเมื่อกล่าวโดยสรุปคือความเห็นแก่ตัว
แต่ความเห็นแก่ตัวนั้นเอง กระจายออกไปเป็นเหตุของ
การทะเลาะวิวาทกัน ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงเหตุของ
ความแตกสามัคคีไว้ว่าได้แก่

สามัคคีเภทเหตุจากไหน

๑. ความโกรธ อันเป็นกิเลสพื้นฐานอย่างหนึ่ง
ของคน ที่มักอ่อนไหวต่ออารมณ์ที่ตนกำหนดว่าไม่น่าพอใจ
ความโกรธจึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ค่อนข้างสำคัญ ที่จะทำให้
คนมีการทะเลาะวิวาทกัน ผู้ที่มีความรู้ดีและมีความรัก
สามัคคี จึงจำต้องมองให้เห็นโทษของความโกรธ แล้ว
พยายามลด ละบรรเทา ความโกรธ เพราะ

ความโกรธเป็นดังสนิมศาสตราในโลก ความโกรธก่อ
ความพินาศ ความโกรธทำให้จิตกำเริบ ความโกรธครอบงำ
นรชนเมื่อใด ความมีดมนย่อมนมีเมื่อนั้น ความโกรธน้อยเป็น
มาก เกิดการกำเริบขึ้นเพราะไม่อดใจ ความโกรธเป็น
อารมณ์ของคนทรามปัญญา เป็นต้น

๒. ความผูกโกรธ หรือความถือโกรธ แม้เรื่อง
ขัดแย้งกันจะผ่านพ้นไปแล้ว แต่คนเหล่านั้นยังเก็บความ
ไม่พอใจเหล่านั้นไว้ภายในใจ เมื่อความโกรธเกิดเผาผลาญใจ
ความคิดจะเลื่อนไหลไปตามการครอบงำของความโกรธว่า

คนเหล่านี้ได้เคยทำอันตรายต่อเรา ทำอันตรายต่อ
ญาติพี่น้องของเรา ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อศัตรูเรา อันเป็น
การปลุกผีความโกรธในอดีตมาหลอกหลอนตนเอง

ผูกโกรธว่า คนเหล่านั้นกำลังทำอันตรายต่อเรา
กำลังทำอันตรายต่อญาติพี่น้องของเรา กำลังทำสิ่งที่เป็น
ประโยชน์ต่อศัตรูเรา อันเป็นการตอกย้ำให้ความโกรธรุนแรง
มากยิ่งขึ้นในขณะนั้น ๆ

ผูกโกรธว่า ต่อไปคนเหล่านี้จะเป็นอันตรายต่อเรา
ต่อญาติมิตรของเรา หรืออาจจะเป็นประโยชน์ต่อศัตรูเรา
อันเป็นการจินตนาการเอาเอง เราร้อนเอง ทุกข์เอง
ทั้งที่เรื่องนั้นจะเกิดขึ้นหรือไม่ในอนาคตก็ไม่มีใครรู้ได้

ผลคือความเลวร้าย อันเกิดจากความโกรธ การผูก
โกรธ ฟังดูตัวอย่างเรื่องแมลงวันกับไหนด้าฝิ่ง จากเรื่อง
ไม่เป็นเรื่องกลายเป็นจลาจลกันทั่วบ้านเมือง หรือเรื่องของ
พระภิกษุชาวเมืองโกสัมพี ที่กล่าวไว้ในตอนต้นก็มีสาเหตุ
มาจากความโกรธ ซึ่งมีการกระพือโหมจนยากที่จะหยุดได้
นั่นเอง

๓. การลบหลู่ดูหมิ่นกัน อันเกิดขึ้นมาจากการ ปฏิเสธสถานะความรู้ ความสามารถ ฝีมือ ความเป็นคน ความสามารถในตำแหน่งหน้าที่การงานของคนอื่นเป็นต้น จนนำไปสู่การแสดงอาการดูหมิ่นเขา จนเขาโกรธ เช่นสงครามรามเกียรติ์ที่เกิดจากเทวดาดูหมิ่นนนทุกซ์ ลูบหัวเล่นเป็นการสนุก จนนนทุกซ์โกรธ ลากเรื่องจาก สวรรค์มาทำสงครามกันในโลกมนุษย์อย่างที่ทราบกัน

๔. ความริษยา อันเกิดจากโลภในสิ่งที่คนอื่นได้ เพราะตนอยากได้เสียเอง ทำให้โกรธคนที่ได้สิ่งดังกล่าว เหล่านั้น ออกมาในรูปของความริษยา พระพุทธศาสนา แสดงว่า ความริษยาทำให้โลกพินาศ ตัวอย่างที่เห็นได้ ชัดคือเรื่องรามเกียรติ์ ที่เริ่มจากพระรามต้องเดินป่า สืบเนื่อง มาจากความริษยาของนางไภยเกษี ที่ต้องการให้พระพรตได้ ราชสมบัติในอโยธยา จนพระรามต้องออกจากเมืองเข้าป่า ไป แล้วเจอแรงริษยาบวกรเข้าไปอีกคือนางสังมณักขา ริษยานางสีดาที่สามึงาม ทศกัณฐ์ริษยาพระรามว่ามีเมีย งาม น้องสาวต้องการได้พระรามไปเป็นสามีตน ทศกัณฐ์ ต้องการได้นางสีดาไปเป็นเมียตน เรื่องรามเกียรติ์ที่รบกันยุ่ง ล้วนปลุกเร้าด้วยความโกรธในตอนต้น ริษยาในตอนต่อมา และกิเลสทั้งปวงก็เพิ่มขึ้นติดตาม จนเป็นมหายุทธ สงครามรามเกียรติ์ กว่าจะจบลงได้ก็ทำให้ คน ลิง ยักษ์อื่น ๆ เข้ามาล้มตายเป็นจำนวนมาก

๕. ความตระหนี่ คือความหวงเสียดาย ไม่ยอมเสียดสละ อันแสดงให้เห็นความเห็นแก่ตัวอย่างชัดเจน ความตระหนี่นั้นกระจายออกไปเป็นความหวง เสียดาย ผลประโยชน์ ที่อยู่อาศัย ผีวพรรณ พวงพ้อง ตระกูล ความรู้ ความดี ไม่ยอมเอื้อเฟื้อต่อใคร

๖. ความอวดดี อันที่จริงคนเราแต่ละคนก็มีจุดดีเฉพาะตน ที่จะต้องยอมรับนับถือกันตามสมควรแก่ฐานะ แต่การอวดดีทำให้ใจกำเริบเลิบบาน จนสร้างความไม่พอใจ ความโกรธ ให้เกิดขึ้นแก่คนอื่น การอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความสามัคคีแม้มีอยู่แล้วก็ต้องถูกทำลายไป อย่างนิทานเรื่องนกกระจาบฝูงหนึ่ง ที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวช่วยกันยกตาข่ายที่เจ้าของนาดักไว้ กินข้าวในนาของเจ้าของนามาได้ ตามลำดับ ต่อมาเกิดอวดดีข่มกัน ต่างตัวต่างถือว่าความสำเร็จในการยกตาข่ายนั้น เพราะตนมีแรงมากกว่าตัวอื่น ต่อมาเมื่อติดตาข่ายอีก ต่างก็เกี่ยงกัน ไม่ยอมบินพร้อมกัน ในที่สุดก็กลายเป็นอาหารของชาวนาไป

๗. มารยา คือการเสแสร้ง แสดงความเป็นเจ้าเล่ห์ ที่เรียกว่ามายาสาไทย แสดงถึงการขาดความจริงใจต่อกัน อย่างที่คติไทยได้พูดไว้เป็นอันมาก ปากปราศรัยแต่ใจเชือดคอ ปากหวานกันเปรี้ยว ต่อหน้ามะพลับลับหลังตะโก หน้าไหว้หลังหลอก ซ่อนดาบในรอยยิ้ม เป็นต้น

ในคัมภีร์พระพุทธเจ้าได้เล่าถึงเรื่องนกยางจำศีล เลือจำศีล ฤษีลวงเหย้าเป็นต้น ซึ่งแต่ละเรื่องแสดงอาการ ของมารยา คือความเจ้าเล่ห์เสแสร้ง เพื่อตนจะได้ลาภ ยศ สรรเสริญจากคนอื่น คนเจ้าเล่ห์มารยา จึงยากที่จะอยู่ร่วมกับคนอื่นด้วยความรักสามัคคีกันได้

๘. ความปรารถนาลามก คือคนที่มีความ ปรารถนาชั่วร้าย คบหาสมาคมเกี่ยวข้องกับคนอื่น เพื่อผลประโยชน์ของตนเองเป็นที่ตั้ง ทำนองเดียวกับมิตร ประเภทที่ท่านเรียกว่ามิตรปกอลอก มิตรหัวประจบ เขา พร้อมที่จะทำทุกอย่าง หากเขาจะได้ประโยชน์จากการ กระทำเช่นนั้น ความคิดเช่นนี้ยากที่จะสร้างสามัคคีได้เช่นกัน

๙. ความเห็นผิดแล้วยึดมั่นในความเห็นของตน จนไม่ยอมประนีประนอมกับคนอื่น เป็นคนประเภทอัตตา ใหญ่่มาก ๆ เอาตนเองเป็นฐานกำหนดความถูกต้อง จน ตนเองคือความถูกต้อง อะไรก็ตามที่ตนไม่เห็นชอบด้วย นั้นคือความไม่ถูกต้อง

วิวาทมูล คือสาเหตุที่จะนำไปสู่ความวิวาทขัดแย้ง ความริวฉาน หรือสามัคคีเภทที่กล่าวมาทั้งหมด เมื่อเกิด ขึ้นภายในจิตคนแม้เพียงข้อเดียวพร้อมที่ดึงข้ออื่น ๆ ให้เกิด ขึ้น และมีการกระตุ้นเร่งเร้าให้เกิดความรุนแรงมากยิ่งขึ้น เช่น

สงครามระหว่างไทยกับพม่าสมัยบุเรงนอง จะพบว่า เริ่มจากความปรารถนาลามก เพราะมีความริษยาในพระเจ้าจักรพรรดิ ที่ทรงมีช้างเผือกถึง ๗ เชือก จึงมีความอยากได้จนต้องลงทุนขอ เมื่อไทยไม่ให้ก็โกรธ และผูกใจเจ็บอย่างแรง กอปรกับรู้สึกหวงแหนในเกียรติยศชื่อเสียงที่พระเจ้าจักรพรรดิทรงได้รับ ทั้งตนเองก็อวดว่าเป็นผู้พิชิตทุกทิศทางมาก่อน จึงยกกองทัพมาตีประเทศไทย การขอช้างจึงเป็นทั้งความปรารถนาลามก ความริษยา และมารยาประสานกัน แต่ละอย่างสืบเนื่องมาจากความเห็นผิด จนยากต่อการเยียวยารักษาคนเหล่านี้ จึงพร้อมที่จะสร้างปัญหาให้แก่บุคคลอื่นเสมอ

ดังนั้น อกุศลธรรมทั้งหลายจึงเป็นกระบวนการของความชั่ว ที่ทรงแสดงเป็นพระสูตรไว้ว่า

อกุศลธรรมข้อใดข้อหนึ่งก็ตาม เมื่อเกิดขึ้นแล้ว อกุศลธรรมเหล่าอื่นที่ยังไม่เกิดจะเกิดขึ้น ที่เกิดแล้วจะเจริญขึ้นตามลำดับ เหตุนั้นจึงสอนให้บุคคลมองเห็นโทษแล้วลด ละ บรรเทาความรุนแรงของกิเลสเหล่านั้น

แม้มหาอุทกสงครามโลกครั้งที่สอง หรือครั้งอื่น ๆ ล้วนเกิดขึ้นจากวิวาทมูลเหล่านี้ทั้งนั้น เช่นสงครามโลกครั้งที่สอง ที่เริ่มต้นด้วยความริษยาชนชาติยิวของฮิตเลอร์ก่อน จากนั้นก็ขยายผลออกไปเรื่อย ๆ โดยการสร้างแนวร่วมกับตนขึ้นมา จนกลายเป็นมหาอุทกสงคราม

สร้างบุญเสียให้แก่โลกมากมายสุดคณานับ เมื่อมองย้อนกลับไปเหตุให้เกิดการทะเลาะวิวาทดังกล่าวแล้ว จะพบว่า มีครบหมดทุกข้อ แต่ละข้อจะเพิ่มความรุนแรงขึ้นไปโดยลำดับ ไม่มีใครคำนึงถึงบาป บุญ คุณโทษอะไรกันแล้ว ก้าวไปถึงจุดที่เรียกว่ามิจฉัญญี ที่มองฝ่ายตรงกันข้ามกับตนเป็นสัตว์ หม่ากันเป็นผักปลา นี่คือการแตกสามัคคี ที่สืบเนื่องมาจากมูลเหตุแห่งการทะเลาะวิวาทกัน และผลจะออกมาในแนวนี้ตลอดมา ตลอดไป

เมื่อรู้คุณค่าของความสามัคคี

และโทษของความแตกสามัคคีแล้วควรทำอย่างไร ?

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า สามัคคีเป็นผล หรืออาการที่สะท้อนจากคุณธรรมภายในใจ จนสามารถประสานความคิด ประสานกิจกรรม ประสานผลประโยชน์กันได้

ทำอย่างไรอาการเช่นนั้นจะปรากฏขึ้นมาได้ ?

ข้อนี้เมื่อเรามองกลับที่การอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคีที่พระพุทธเจ้าทรงยกย่องของพระเถระ ๓ รูป คือ พระอนรุทธเถระ พระกิมพิลเถระ พระนันทิยะ ที่กล่าวไว้ในตอนต้น อันถือว่าเป็นสามัคคีธรรมที่เป็นรูปธรรม มีความรู้คุณค่าของความสามัคคี และโทษของความแตกสามัคคีแล้ว มีความรักความพอใจในคุณธรรม คือ สามัคคีธรรมแล้ว ปฏิบัติตนอยู่ในสามัคคีธรรมแล้ว ได้รับผลเป็นความสุขความสงบ จากการมีสามัคคีธรรมแล้ว

ซึ่งความสามัคคีที่มีกระบวนการสมบูรณ์ในแนวนี้
ไม่ว่าจะเกิดขึ้นแก่ใคร ที่ไหน เมื่อไร ผลคือความสุข
ความสงบ จะเกิดขึ้นในทำนองเดียวกัน เป็นเช่นนี้
ตลอดมา และเป็นเช่นนี้ตลอดไปเช่นเดียวกัน

ผลของความสามัคคีที่ปรากฏในหมู่พระเถระเหล่านั้น
คือ มีความพร้อมเพรียงกัน มีความปรองดองกัน ไม่วิวาท
กัน เป็นดุจน้ำนมสดกับน้ำ มองดูกันด้วยดวงตาอันเป็นที่รัก

อะไรเป็นแรงผลักดันให้เกิดการอยู่ร่วมกันด้วยความรัก
สามัคคีในลักษณะนั้น ?

เกิดจากสำนึกหลักที่ว่า เป็นลาภของพวกท่าน
และสิ่งที่ท่านได้นั้นดีแล้ว คือการอยู่ร่วมกับคนดีอย่างนั้น

ท่านเหล่านั้นมีวิธีการรักษาสิ่งที่ท่านเรียกว่าเป็นลาภ
เป็นควาดี คือสามัคคีธรรมไว้อย่างไร ?

คุณธรรมที่ท่านกราบทูลถวายพระพุทธเจ้าคือ
หลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงว่าเป็น สาราณียธรรม
คือธรรมที่จะสร้างความเคารพ ความรัก การสงเคราะห์กัน
การไม่ทะเลาะวิวาทกัน สร้างความสามัคคี และเอกภาพ
ให้เกิดขึ้น ๖ ประการ คือ

๑. เมตตาทายกรรม คือจะทำอะไรที่เกี่ยวข้องกับ
ใครก็ตามทำไปด้วยเมตตา มีการช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน
แบ่งเบาภาระหน้าที่ซึ่งกันและกัน ปฏิบัติตนเช่นนั้น
เสมอต้นเสมอปลาย ไม่ว่าจะเป็นที่ลับหรือที่แจ้งก็ตาม

งดเว้นการกระทำที่จะเป็นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น
แต่ทุกอย่างที่กระทำจะเป็นประโยชน์ อันมีลักษณะ
เกื้อกูลต่อกัน การกระทำที่เกื้อกูลต่อกันนั้น กระจายไปถึง
ทรัพย์สินของมิตร คู่ครอง วงศาคณาญาติของมิตร

๒. เมตตาวจีกรรม คือจะพูดอะไร พูดกับใคร
พูดถึงใคร ก็พูดไปด้วยจิตเมตตา และเป็นเช่นนั้นทั้งต่อ
หน้าและลับหลัง หรือที่ท่านใช้คำว่าทั้งในที่ลับและในที่แจ้ง
การพูดที่ก่อบรรด้วยเมตตานี้ เมื่อกล่าวโดยเนื้อหาแล้ว
ไม่ว่าจะพูดด้วยหรือพูดถึงใครก็ตาม เรื่องที่นำมาพูดจะต้อง

- เป็นสัจจวาจา คือเป็นความจริงตามที่ตนได้เห็น
มา ได้ยินมา ได้ทราบมา ได้รู้มา ไม่มีการเสริมความ
ให้เกินจริง และไม่มีการปกปิดข้อความที่เป็นจริงบางอย่างไว้

- ไม่มีลักษณะส่อเสียด แต่เป็นการพูดในลักษณะ
เสริมสร้างสามัคคี ประสานสามัคคี และกระชับความ
สามัคคี ตามสมควรแก่กลุ่มคนที่ตนพูดด้วย และได้พูดถึง

- พูดจากันด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน ฟังแล้ว
สบายหู สบายใจ เป็นลักษณะของใจสุใจ ใจถึงใจ อย่าง
สำนวนของพระอรียทั้ง ๓ รูปดังกล่าวที่ท่านกราบทูล
พระพุทธเจ้าว่า เราพึงวางจิตของตนให้เป็นไปตามอำนาจจิตของท่าน
เหล่านั้น แม้กายจะต่างกัน แต่จิตจะเป็นเหมือนดวงเดียวกัน

-พูดคำที่มีสาระประโยชน์ หลักการสำคัญในการทำ
อะไรก็ตามคนฉลาดจะต้องคิดก่อนว่าจะทำอะไร จะทำไป
ทำไม ทำไปแล้ว พูดไปแล้ว ตนเองและคนอื่นจะได้
ประโยชน์อะไรหรือไม่ การพูดถึงสิ่งที่มีสาระประโยชน์
จึงเป็นความต้องการร่วมกันของคนทั้งหลาย คนที่มีเมตตา
ต่อคนอื่น จึงต้องมองไปที่ประโยชน์ที่คนฟังจะได้ จาก
การพูดของตนเป็นหลัก

เมตตาตามโนกรรม คือจะคิดถึงใคร หากเรามีใจ
กอบปรีย์เมตตาต่อเขาแล้ว ความคิดที่เกี่ยวกับคนอื่น จะ
ต้องไม่เป็นความคิดเพื่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตน และ
คนอื่นเป็นหลัก นั่นคือต้องไม่คิดในทางที่ตนจะได้จากคนอื่น
เพียงอย่างเดียว โดยไม่แลเหลือยวถึงสิ่งที่คนอื่นจะได้ ไม่คิดถึง
คนอื่นด้วยความอาฆาตแค้น พยาบาท โกรธ ผูกโกรธ
แต่กลับมีจิตเมตตาต่อเขา มุ่งให้เขาได้อยู่อย่างไม่มีเวรภัย
ไม่เบียดเบียนกัน ไม่ถูกประทุษร้าย และมีความคิดที่พร้อม
จะช่วยบรรเทาความทุกข์ที่เกิดขึ้นแก่เขา ด้วยความเมตตา
กรุณาเป็นฐานใจในการอยู่ร่วมกัน

-แบ่งปันผลประโยชน์ ลาภผล ที่ตนและคนอื่น
ควรจะได้ร่วมกัน ตลอดถึงลาภผลของตนไปเฉลี่ยให้ปัน
อันเป็นการแสดงออกซึ่งความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารี
ต่อกัน อันแสดงความมีน้ำใจเมตตาออกมาในอีกลักษณะ

หนึ่งนั่นเอง ตามปกติแล้วความขัดแย้งของสัตว์โลกทั้งหลายนั้น ล้วนสืบเนื่องมาจากสิ่งที่พระพุทธศาสนาเรียกว่า "อามิส" บ้าง "กามคุณ" บ้าง "โลกธรรม" ที่กล่าวโดยสรุปคือ เรื่องผลประโยชน์จัดเป็นโลกธรรมส่วนที่ทุกคนต้องการคือ "ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข" หากในความขัดแย้งนั้น ไปเร่งให้วิวาทมูลดังกล่าวแล้ว มีความเข้มข้นรุนแรงขึ้น ลักษณะการที่ลดระดับพฤติกรรมลงไปแบบสัตว์ดิรัจฉานก็จะเกิดขึ้น จนเป็นมีคคสัญญีได้เสมอ

ข้อนี้ขอให้มองพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนออกไปตามลำดับ แม้ของคนที่เคยมีความสามัคคีกันมาก่อน แต่พอขัดแย้งกันในเรื่องผลประโยชน์ และเพิ่มความรุนแรงขึ้นตามลำดับ กลับจบลงที่ไม่มีใครได้ ไม่มีใครรอด และเป็นเรื่องที่พระพุทธเจ้ารับสั่งเล่า แต่จะเก็บความมาโดยสรุปว่า

มีคนกลุ่มหนึ่งคบหาสมาคมกัน เป็นเพื่อนฝูงรักใคร่กันมาก แต่เพราะเป็นการคบหาสมาคมกันของคนพาล ความเห็นตรงกันในเรื่องชั่ว ๆ จนร่วมกันเล่นการพนัน ดื่มสุรา เทียวกลางคืน จนกลายเป็นโจรลักเล็กขโมยน้อย ตัดช่องย่องเบา จนคุมพวกกันเป็นกองโจรปล้นคนอื่น

คราวหนึ่ง ได้ร่วมกันปล้นกองคาราวานเกวียน ฝ่ายกองเกวียนมีการต่อสู้ ทำให้พวกโจรโกรธ จึงมีการต่อสู้กัน จบลงด้วยโจรตายไปเป็นจำนวนมาก แต่พวกพ่อค้าเกวียนตายหมด เมื่อถึงคราวแบ่งทรัพย์สินกันในหมู่โจร กลับตกลงกันไม่ได้ เพราะทุกคนต่าง

รู้จักสามัคคี ๗๐

ต้องการอยากจะได้มากกว่าคนอื่น เมื่อตกลงกันไม่ได้ ความอยากจัด
นำไปสู่ความโกรธจัด โจรเหล่านั้นจึงต่อสู้กันเองอีกครั้งหนึ่ง จบลงด้วย
การเหลือใจรเพียง ๒ คน

คนทั้งสองจึงเกิดความกลัวว่าตนจะตาย จึงเริ่มคิดวางแผน
จะฆ่าอีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อตนจะได้ครอบครองทรัพย์สินในกองเกวียน
ตามลำพัง โดยตกลงร่วมกันว่า ทั้งสองฝ่ายนั้นจะแบ่งทรัพย์สินทั้งปวง
เท่า ๆ กัน โดยต่างคนต่างซ่อนดาบไว้ในรอยยิ้ม แล้วแบ่งหน้าที่กัน
คือคนหนึ่งไปซื้ออาหารมารับประทานกัน อีกคนจะเฝ้าทรัพย์สินไว้

ในขณะที่คนซึ่งไปซื้ออาหารวางแผนว่า ตนจะรับประทาน
จนอิ่มแล้ว ซื้ออาหารมาให้เพื่อนโดยใส่ยาพิษลงไป ในอาหาร เมื่อเพื่อน
กินยาพิษตายแล้ว ตนก็จะได้ครอบครองทรัพย์สินทั้งหมดเพียงคนเดียว
ในขณะที่คนเฝ้ากองเกวียนก็วางแผน ด้วยการข่มขู่เพื่อนที่นำอาหารมา
แล้วแอบหันเพื่อนตาย นั่งลงรับประทานอาหารที่เพื่อนนำมา ในที่สุด
ก็ตายหมดด้วยกันทุกคน ความรุนแรงของกิเลสจึงจบลงด้วย
การ "ไม่มีใครได้ มีแต่คนตาย" ดังกล่าว

การเฉลี่ยแบ่งปัน ตลอดถึงการจัดสรรทรัพย์ากรที่มีอยู่
อย่างจำกัด เพื่อตอบสนองความต้องการของคนที่มีอยู่อย่างไม่จำกัด
ด้วยความเป็นธรรม ยุติธรรม ใครที่ได้มากกว่าคนอื่นเพราะมีคุณสมบัติ
ความรู้ ความสามารถดีกว่า ก็มีความพร้อมที่จะให้การอนุเคราะห์
สงเคราะห์คนอื่น อันเป็นการสร้างจุดยึดเหนี่ยวทางใจของกันและกันไว้
เพราะการสืบทอดของโลกของสังคมนั้นอาศัยการให้การรับเป็นฐาน
สำคัญตลอดมา

การอยู่ในระเบียบวินัยเดียวกัน ที่ทางพระพุทธศาสนาท่านใช้คำว่า มีศีลเสมอกัน หมายถึงแต่ละคนต่างมีความเคารพในกฎเกณฑ์ กติกา ศีล กฎหมาย ที่เป็นหลักอยู่ร่วมกัน ในสังคมใดก็ตามที่คนขาดความเคารพ ศีล กฎหมาย ระเบียบ กติกาของสังคม นอกจากจะทำตนให้มีปัญหาแล้ว ยังนำความเดือดร้อนมาสู่หมู่คณะที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ด้วย สังคมใดก็ตามที่คนภายในสังคมอยู่ในระเบียบวินัยเป็นอันดี การอยู่ร่วมกันด้วยความปกติสุข มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันก็จะเกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้

การมีความเห็นตรงกัน ที่ท่านเรียกว่า ทิฐฐิสามัญญตา คือมีความเห็นเสมอกัน ซึ่งในแง่ของความเป็นจริงค่อนข้างทำได้ยาก ลักษณะทางสังคมท่านจึงมีจุดยึดเหนี่ยวร่วมกัน เพื่อให้เกิดการประนีประนอม ประสานประโยชน์กัน เพื่อเห็นแก่สิ่งที่ตนยึดเหนี่ยวร่วมกัน เช่นเห็นแก่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เห็นแก่พ่อแม่ ครอบครัว วงศ์สกุล ที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือสถาบันหลักของชาติ คือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

คุณลักษณะของความเป็นชาติไทย ที่ปรากฏในเพลงชาตินั้น ฟังสังเกตว่า ความสงบเป็นผลรวมที่ทุกชีวิตมีความต้องการร่วมกัน นิสัยรักสงบจึงเป็นเรื่องธรรมชาติของชีวิต เพียงแต่ว่าเขาจะรักสงบด้วยวิธีใดเท่านั้นเอง ความสามัคคี ความกล้าหาญ เป็นพลังร่วมกันที่จะมุ่งมั่น

เพื่อสร้างสรรค์พัฒนาให้เกิดความสงบขึ้น แต่ความ
กล้าหาญนั่นเอง จะต้องออกมาในรูปของความกล้า
ที่จะเสียสละ ความรู้สึกบางอย่างที่เป็นการเห็นแก่ตน
พวกตน เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของความเป็นชาติ ศาสนา
พระมหากษัตริย์ อย่างแนวความคิดที่ว่า ตัวตายดีกว่า
ชาติตาย

ดังนั้น หลักการดำรงความเป็นชาติบ้านเมือง
จึงต้องอาศัย ความเสียสละประโยชน์สุขของคนภายใน
ชาติ เพื่อให้เกิดเป็นความสุข ความสงบร่วมกันของคน
ภายในชาติ ทุกสังคมจึงมีหลักในการพูด สัจจาบ้าง
สัจจปฏิญาณบ้าง ให้ทุกคนพร้อมที่จะเสียสละเพื่อสถาบัน
หลักของชาติแม้ว่าตนเองจะต้องสละชีวิต ทรัพย์สิน อย่าง
คติธรรมในทางพระพุทธศาสนา ที่นำมาเผยแพร่กันทั่วไปว่า

พึงสละทรัพย์ เพื่อรักษาอวัยวะ

พึงสละอวัยวะ เพื่อรักษาชีวิต

แต่เมื่ออนุสรณ์ ถึงธรรมะ

พึงสละทั้งทรัพย์ ทั้งอวัยวะ

แม้กระทั่งชีวิต เพื่อรักษาธรรมะเอาไว้

คำว่า ธรรมะ ในที่นี้ ท่านเน้นไปที่สัจจปฏิญาณ
ที่ท่านได้ให้ไว้ต่อบุคคล สถาบันอันเป็นที่เคารพสักการะ
ซึ่งหมายความว่า ท่านผู้นั้นจะต้องมีความรู้คุณค่าของ
สถาบันหลัก มีความเคารพเทอดทูนต่อสถาบัน อันสืบเนื่อง

มาจากความรู้รักสามัคคี ที่เป็นหลักสำคัญของความดำรง
อยู่อย่างมั่นคงของสถาบันหลัก อย่างโคลงสยามานุสสติ
พระราชนิพนธ์ใน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ บทแรกว่า

รักราชจงจิตน้อม	ภักดี ท่านนา
รักชาติกอบปรุภณีย์	แน่วไว้
รักศาสน์กอบปรุบุญตรี	สุจริต ถ้วนเทอญ
รักศักดิ์จงจิตให้	โลกช่องสรรเสริญ

หลักของสาราณียธรรมทั้ง ๖ ประการนี้ ทรงแสดง
ว่าเป็นคุณธรรมที่จะเสริมสร้าง ความรัก ความเคารพ
ให้เกิดการสงเคราะห์ อนุเคราะห์กันด้วยความสุจริตใจ
ปิดกันไม่ให้เกิดการทะเลาะวิวาทกัน เป็นผู้สร้าง รักษา
พัฒนา ความสามัคคี ช่วยให้อยู่ร่วมกันอย่างมี
เอกภาพทั้งทางความคิด ทางกิจกรรม ทางผลประโยชน์
ที่ทุกคนจะหาจุดกลางทางการประนีประนอมกัน ประสาน
ประโยชน์กัน โดยมีจุดร่วมกันที่ความดำรงอยู่อย่าง
มั่นคงของ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นหลักสำคัญ

การเสริมสร้างความรู้รักสามัคคี ตามแนวแห่ง
สาราณียธรรมนั้น ได้มีการนำมาสร้างขึ้นเป็นเพลงที่จำทรง
ขับร้องทั้งเดี่ยวและคู่กันอย่างแพร่หลาย เช่น

แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง

เนื้อร้อง-ทำนอง : อรรถ วัลโล่ห์

ไม่มีแผ่นดินไหน	ที่จะให้ความสุขเสรี
เศรษฐกิจสังคมดี	เท่าแผ่นดินนี้แผ่นดินทอง
ไม่มีแผ่นดินไหน	ร่วมใจรักใคร่ปรองดอง
พัฒนาเสริมสร้างไทยผอง	เท่าพี่น้องของแผ่นดินไทย

พระประมุขคือขั้วญาติชาติ

ธรรมิกราชพระเกียรติเกริกไกร

เป็นบ้ำหล่อหลอมดวงใจ

ประชาธิปไตยรักษาแผ่นดิน

สุขจริงแผ่นดินฉัน

ปัจจัยนั้นพออยู่พอกิน

การศึกษาอนามัยเพื่อท้องถิ่น

ให้โลกได้ยินนี้แผ่นดินทอง

ไม่มีชนแดนไหน

จิตใจสะอาดทั้งผอง

สงบสว่างเรืองรอง

เท่าพี่น้องของแผ่นดินธรรม

ทำงานให้สนุกสนาน

เบิกบานเพราะปฏิบัติธรรม

ทำดี เพื่อความดีล้ำ

ความชั่วไม่นำทำจิตสดใส

พระสัพพัญญูครูของโลก

พันทุกข์โศกโกรธหลงไหล

อริยสังขจัดทุกข์ไกล

ธรรมาธิปไตยรักษาแผ่นดิน

สุขจริงแผ่นดินฉัน

ศีลธรรมนั้นไฝ่ใจถวิล

ปฏิบัติบูชาเป็นนิจสิน

ให้โลกได้ยินนี้แผ่นดินธรรม

ให้โลกได้ยินนี้แผ่นดินทอง

ยิ่งขึ้นไปกว่านั้น ยังมีการเน้นย้ำเรื่องภารกิจของ
ความเป็นคนไทย ที่ควรจะมีต่อตน ครอบครัว สังคม
และสถาบันหลักของชาติไว้ด้วยเพลง

หน้าที่ประชาชนไทย

หน้าที่แล้วต้องมีกันทุกคน ประชาชนประพาศิตนในกรอบ
รักษาสีทรีเสรีภาพให้รอบคอบ รับผิดชอบทุกคนเกิดผลดี

รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ เป็นสมบัติของประชาชนไทย
ประเพณีที่ดียึดไว้ ชาติไทยจะอยู่รอดตลอดกาล

ยังมีเพลงที่เน้นย้ำเรื่องความสามัคคี ที่มักนำไป
ร้องร่วมกันในโอกาสต่าง ๆ ซึ่งในตอนหลังมักนำไปใช้
ในเวลาบ้านเมืองมีความลัับสน มีความขัดแย้งกันเพื่อแสวง
หาแนวร่วมของตนเป็นหลัก ทั้ง ๆ ที่เป็นเพลงที่สร้างขึ้น
เพื่อให้เกิดสามัคคีร่วมชาติ เมื่อนำมาปลุกใจกันคราวหนึ่ง
แต่มักจะเป็นการตื่นตามกันไป โดยการชี้นำของกลุ่มคน
ที่ต้องการแนวร่วมของตน ในที่สุดมักจะถูกนำไปใช้เป็น
เครื่องมือในการสนองตัณหาของคนบางพวก บางหมู่
จนบางคราว กลายเป็นความแตกแยกร้ายฉานกันระหว่าง
คนภายในชาติ เจตนาารมณั้เดิมของเพลง ที่ต้องการให้เป็น
สามัคคีร่วมชาติ พุทธศาสน์รวมใจ ก็กลับลืมเลือนไป
นำไปใช้ในแนวแบ่งฝายรบกันเอง ของคนไทยด้วยกัน
นั่นคือเพลง

สามัคคีชุมนุม

เนื้อร้อง เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี

ทำนอง Auld Land Syne

พวกเราต่างมาชุมนุม	ต่างคุมใจรักสมัครสมาน
ล้วนมิตรจิตซึ้นบาน	สราญเรียงอยู่ทุกผู้ทุกนาม
(สร้อย) อันความกลมเกลียว	กันเป็นใจเดียวประเสริฐศรี
ทุกสิ่งประสงค์จงใจ	จักเสร็จสมได้ด้วยสามัคคี
กิจใด ๑ ประสงค์มี	ร่วมใจภักดีพระจอมสยาม
พร้อมพร้อมมือเดียวยาม	ยากเย็นเห็นง่าย บ่ หน่าย บ่ วาง(สร้อย)
ที่หนักก็จักเบาคลาย	ที่อันตรายก็ขจัดขัดขวาง
ฉลองพระเดช บ่ ว่าง	กตเวทิตุณพระกรุณา(สร้อย)
สามัคคีนี้แหละล้ำเลิศ	จักชูชาติเขตพระศาสนา
สยามรัฐจักวัฒนาปรา	-กฎฟุ้งเฟื่องกระเดื่องแดนดิน(สร้อย)

จะพบว่าเพลงในแนวส่งเสริมให้เกิดความรักชาตินั้น จะเน้นหนักในเรื่องสามัคคีธรรมไว้ทุกเพลง บางคราวมีความขัดแย้งกัน คนไทยก็ยังมีเพลงที่ปลุกเร้าให้พยายาม ประนีประนอมปรองดองกัน โดยใช้สถาบันหลักของชาติ เป็นจุดยึดเหนี่ยวร่วมกัน ประนีประนอมกัน เพราะเมื่อเรามองประวัติศาสตร์ของชาติไทยแล้ว มักมีการรวมพลังกันต่อสู้ป้องกันภัยที่มาจากอริราชศัตรูภายนอก แต่เมื่อเสร็จศึก

ภายนอกแล้ว มักจะทะเลาะวิวาทกันเองอยู่เสมอ ณ จุดนี้เองหากลองหลับตามองประวัติศาสตร์แต่ละตอน จะพบว่าเกิดจากแรงดันของวิวาทมูลที่กล่าวไว้ในตอนต้นนั่นเอง และสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดการขัดแย้งกันมักจะเป็น อำนาจ ผลประโยชน์ สตรี ศักดิ์ศรี รูปแล้วคงไม่อื่นไป จากหลักที่ว่า ชาวบ้านทะเลาะกันเพราะกาม นักบวช ทะเลาะกันเพราะทิฏฐิเมื่อต่างฝ่ายต่างประสบ ความสูญเสีย ได้รับบทเรียนกันพอสมควรแล้ว สติสัมปชัญญะจะกลับคืนมา พอจะพูดจาทำความเข้าใจ กันได้ เพลงในแนวเล็กแล้วต่อกัน มาเริ่มต้นกันใหม่ ตลอดถึงบทความ การบรรยาย ปาฐกถา อภิปราย ในแนวเดียวกัน ก็เริ่มเกิดขึ้นแพร่หลายในห้วงเวลาหนึ่ง เช่น

เพลงลืมเสียเถิด

ครอบครัวยิ่งใหญ่คือชาติไทยของเรา ทั้งสองล้นเกล้าคือบิทรมารดา
เหล่าประชากรเหมือนพี่น้องคลานตามกันมา เป็นของแน่นว่าย่อมมีผิดพ้องหมองใจ

คิดไปเหมือนล้นกับพินันนั้นหนา ถึงคราวพลาดท่าจังหวะพามาผิดไป
เมื่อพันกัณฐ์ยังเกิดมีเลือดรินรำไร อย่าไปใส่ใจไม่นานนายพลัน

ดังเพื่อนไทยที่เคยหมองใจกันมา ไปรดลืมเถิดหนา คิดว่าผ่านไป
เหมือนฝัน รักกันดีกว่าหันหน้าสามัคคีกัน ร่วมสมานฉันท์ป้องกันแคว้นไทย

น้องพี่วิวาทคอยแต่บาดหมางกัน เหมือนคมมีดบังใจพ่อแม่แค้ไหน
อีกคนช่องทางคนนอกซ้าข่ายัดดวงใจ โกรธเคืองเรื่องใดอย่าไปคิดจำ

เรื่องรักสามัคคีที่นำมาเรียบเรียงจากแหล่งต่าง ๆ นั้นจะพบว่า หลักการสำคัญในการที่จะเสริมสร้าง ความรู้รักสามัคคีขึ้นภายในจิตใจของคนไทย จนสามารถขยายผลแห่งความสามัคคีจากจุดเล็กที่สุดคือคนสองคน ครอบครั้ว ตระกูล สังคม จนถึงประเทศชาติ อันเป็นส่วนรวมนั้น จำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ ให้ประจักษ์แจ้งแก่ใจถึงหลักสามัคคีธรรม ทั้งจากการฟัง การเรียนรู้ การคิด จนเห็นคุณค่าของสามัคคี ที่มีพลังมากพอให้สามารถใช้ความพยายามกระทำทุกอย่าง เพื่อส่งเสริมให้เกิดความสามัคคี สำหรับคนที่ยังไม่สามัคคีกัน ประสานสามัคคีกัน สำหรับคนที่เคยสามัคคีกันแล้ว แต่มีเค้าว่าจะแตกร้างกัน กระชับสามัคคีสำหรับคนที่มีความสามัคคีกันอยู่แล้ว ให้มีความมั่นคงยิ่งขึ้น

ทั้งนี้เป็นเพราะอะไร ?

เพราะว่าความมีธรรมะ คือความสามัคคีหรือธรรมข้ออื่นก็ตาม บางคราวเมื่อถึงเวลาจะต้องใช้อาจจะมีไม่พอใช้ เพราะมีเรื่องที่ต้องเสียสละ หรือคนอื่นเข้าล่อด้วยผลประโยชน์ต่าง ๆ หรือมีคนอื่นมาสร้างหลักฐาน หรืออ้างเล่ห์อย่างใดอย่างหนึ่งให้เกิดความระแวงได้ อย่างพวก กษัตริย์ลิจฉวี แห่งแคว้นวัชชี ที่ปกครองบ้านเมืองด้วยหลักสามัคคีธรรม โดยมีจุดยึดเหนี่ยวอยู่ที่หลักอภิธานิยธรรม แต่พอถูกวัสสการพราหมณ์ หาวิธีสร้างความระแวงบ่อย ๆ

เท่านั้น เกิดความแตกสามัคคีอย่างไม่น่าเชื่อ บ้านเมืองที่เคยเจริญรุ่งเรืองในอดีต จนสามารถขยายกำแพงเมืองออกไปถึง ๗ ชั้น กลับพ่ายแพ้เพราะแรงยุให้เกิดความแตกแยกของคนนอก นั้นย่อมเป็นการแสดงว่า

พลังของความสามัคคี ที่มีการพูดกันนั้นมีเหมือนกัน แต่มีไม่พอใช้ในยามที่ถูกยั่วยุให้เกิดความระแวงกัน การรู้คุณค่าของสามัคคีจึงต้องฝังลึกเข้าถึงจิตวิญญาณ จนพร้อมที่จะทำทุกอย่างเพื่อรักษาสามัคคีธรรมไว้ให้ได้ อย่างที่พูดกันว่า ตัวตายดีกว่าชาติตาย เพื่ออนุสรณ์ถึงธรรม บุคคลพึงสละทั้งทรัพย์ ทั้งอวัยวะ แม้กระทั่งชีวิต เพื่อพิทักษ์ธรรมไว้ เป็นต้น

คุณธรรมในการสร้าง รักษา พัฒนาการสามัคคีที่เป็นหลักจริง ๆ จึงอยู่ที่ความรู้คุณค่าของสามัคคี และโทษของความแตกสามัคคี ทุกชั้นตอน จนถึงผลที่คนรุ่นต่อไปจะได้รับจากคนรุ่นก่อนที่มีความสามัคคีกัน และแตกแยกกัน เพราะนั่นคือ มรดกแห่งความดี และมรดกบาป ที่คนรุ่นก่อนสร้างไว้ เมื่อมองจากหลักของพระพุทธศาสนาจะต้องมองลึกไปถึงสุคติและทุคติ ที่เป็นผลจากการร่วมกันอย่างมีความสามัคคีในโลกมนุษย์ แล้วบังเกิดในสุคติหลังจากตายแล้ว การบังเกิดในทุคติ เพราะสร้างความแตกสามัคคีของพระเทวทัต และพวกจำนวนมาก จากความรู้พัฒนาไปได้ถึงระดับนี้ จะมีความมั่นคงมากขึ้น เพราะหิริโอตตปปะ

ที่เป็นธรรมค้ำครองโลก จะเพิ่มขึ้นเป็นหลักใจตามไปด้วย

ในกรณีของคน ที่ตนจะอยู่ร่วมกันด้วยความ
สามัคคี จะต้องมีความรัก หรือเมตตาได้ก็ยิ่งดี ซึ่งจะเห็น
ได้ว่าในหลักสาราณียธรรม ๒ ประการที่กล่าวมาแล้ว
องค์ธรรมหลักจริง ๆ คือ ปัญญา กับ เมตตา นั่นเอง
การมองคนอื่นด้วยเมตตานี้ เมื่อแสดงออกมาเป็นหลักการ
อยู่ร่วมกัน คืออยู่ร่วมกันฉันมิตร ของคนที่มีความรู้สึกเป็น
กัลยาณมิตรที่แสดงออกมาใน ๔ ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

มีความอุปการะต่อกัน พร้อมทั้งจะร่วมทุกข์
ร่วมสุขกัน แนะนำตักเตือนบอกกล่าวในเรื่องที่เป็น
ประโยชน์ และมีความรักความเมตตากันอย่างจริงจัง
เป็นหลักของคนที่อยู่ร่วมกันอย่างใจประสานใจ มีความ
แตกต่างกันเฉพาะร่างกาย แต่ใจประสานเป็นอันเดียวกัน
ดังที่พระอนุรุทธเถระเป็นต้น ได้แสดงไว้นั่นเอง

แต่อย่างไรก็ตาม สามัคคี คือความแตกสามัคคีนั้น
อาจจะเกิดขึ้นจากความพยายามของคนอื่นซึ่งตามปกติแล้ว
มักจะออกมาในรูปของ

๑. การจ้างวาน ล่อด้วยผลประโยชน์ ที่จะเกิดขึ้น
มาจากการที่คน ๆ นั้น สามารถสร้างความร่ำรวย
ให้เกิดขึ้นในกลุ่มคนที่สามัคคีกัน

๒. ล่อเสียดให้โกรธกัน ริษยากัน แข่งดีกัน ให้เกิด
ความหลงผิดเข้าใจผิดต่อกัน จนถึงจุดที่ทนทานไม่ได้

๓. สร้างให้เกิดความระแวงกัน หวาดกลัวกัน จนสูญเสียความรัก ความสามัคคีกันที่สุดในที่สุด ที่ท่านสรุป การสร้างสามัคคีเภทไว้เป็น ๔ แนวคือ

สวัสดิการ ให้ผลประโยชน์แก่คนพวกหนึ่ง เพื่อแย่ง คนเหล่านั้นมาเป็นพวกตนเป็นเครื่องมือของตน จนถึง ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมบังคับบัญชาของตน เพราะเห็นแก่ ผลประโยชน์ที่เขาจะได้รับ

สัมพันธไมตรี พยายามเข้าหาคนที่สามารถเอื้อ ประโยชน์ให้แก่ตน เพื่อใช้คนเหล่านั้นเป็นเกราะป้องกันตน จนกลายเป็นเครื่องมือ ในการสร้างความแตกแยกขึ้นภายใน กลุ่มคนนั้น ๆ ด้วยการเร่งเร้าให้เกิดวิวาทดั่งที่กล่าวไว้ใน ตอนต้นขึ้นภายในจิตของคนอีกกลุ่มหนึ่ง

นารีพิฆาต ใช้สตรีที่ฝึกปรือมาดีแล้ว เป็นเครื่องมือ ในการสร้างความร้ายฉาน ระหว่างคนสองคนหรือหลาย ๆ คน ส่วนการสร้างให้เกิดแนวใด ย่อมขึ้นกับเหตุปัจจัยที่จะใช้ ในกรณีนั้น ๆ

วินาศกรรม การสร้างข่าว ชุบชิบ นินทา บัทร สนเทห์ เรื่อยไปจนถึงวางระเบิดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่าย เพื่อให้คนเหล่านั้นมีความระแวง สงสัยกันเอง ทำนองที่พูด กันว่าขึ้นภูดูเสือกัดกัน เสร็จแล้วเขาก็จะมาเก็บเกี่ยว ผลประโยชน์ในกาลภายหลัง

การยุยงส่งเสริมให้เกิดความแตกแยก โดยคนผู้ไม่หวังดีต่อกลุ่มคนที่สามัคคีกันนั้น เป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่ขาดเหตุผลในการดำรงชีวิต การอยู่ร่วมกับคนอื่น ซึ่งคงไปแก้ไขอะไรที่คนอื่นเขาไม่ได้ แต่คนที่รู้และรักสามัคคีจริง ๆ จะต้องใช้ปัญญาทุกกรณีที่เกิดขึ้น และใช้ความรักคุณธรรมคือความสามัคคี การอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคี ผลของสามัคคี และคนที่มีความสามัคคีอยู่กับตน ให้มันคงเอาไว้เสมอไป โอกาสที่จะถูกโยกคลอนจากผู้ไม่หวังดีในลักษณะต่าง ๆ จะมีไม่ได้ตลอดไป

คนไทยควรคำนึง

สิ่งอะไรก็ตาม หากคนเราสามารถสร้าง
ความยอมรับ นับถือ ศรัทธาให้บังเกิดขึ้นได้
ย่อมพร้อมที่จะรัก ทนุถนอมหวงแหนสิ่งเหล่านั้นไว้
จนบางครั้งแม้จะสละชีวิตเพื่อรักษาสิ่งเหล่านั้นก็ยอม
ความรู้ รักสามัคคี ก็คงมีลักษณะเช่นเดียวกัน
การเรียนรู้เรื่องสามัคคีโดยคำนึงเห็นเป็นความเชื่อมโยงกัน
และต้องรับผิดชอบร่วมกัน จะช่วยให้สามารถธำรง
รักษาความสามัคคีไว้ได้ตลอดไป โดยควรตระหนักว่า

๑. ในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชน มีความเคารพศรัทธาในพระรัตนตรัย พระพุทธเจ้าในฐานะที่ทรงเป็นศาสดา ทรงเน้นย้ำทุกขั้นตอนของการศึกษาธรรมปฏิบัติธรรม ให้หมู่คณะอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี ทรงตำหนิความแตกแยกสามัคคี จนทรงพร้อมที่จะอยู่ในป่ากับช้าง กับลิง แต่ไม่ทรงยินดีอยู่ร่วมกับหมู่คณะที่มีความแตกแยกกัน พระธรรม พระวินัย ล้วนแล้วแต่มุ่งส่งเสริมให้เกิดความสามัคคี แม้การบรรลุผลสูงสุดในทางพุทธศาสนาก็เป็นผลมาจากความสามัคคีแห่งอริยมรรค มีองค์ ๘ ประการ การทำตนเป็นคนมีความสามัคคี ยินดีในความสามัคคี และสนับสนุนหมู่คณะที่สามัคคีกัน การทำตนให้มีความพร้อมที่จะสามัคคีกับคนอื่น และอยู่ร่วมกับคนอื่นด้วยความสามัคคี จึงเป็นการบูชาพระผู้มีพระภาคเจ้า ด้วยการบูชาอย่างสูง มีความพร้อมใหม่ที่จะบูชาพระองค์ด้วยปฏิบัติบูชา

๒. ในฐานะที่ถึงพระธรรมว่าเป็นที่พึง สามัคคีธรรมคือกุศลธรรม ที่อำนวยผลให้เป็นความสุขแก่ปัจเจกชน คณะบุคคล สังคม ประเทศชาติ มีความพร้อมที่จะยึดมั่นในหลักสามัคคีธรรม อันเป็นการปฏิบัติตามพระธรรม คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าหรือไม่

๓. ในฐานะที่ประกาศตนถึงพระสงฆ์ว่าเป็นที่พึง พระสงฆ์เป็นคณะบุคคลที่พระพุทธเจ้าทรงประดิษฐานขึ้น

เป็นสังคมตัวอย่าง ที่อาศัยความสามัคคีเป็นหลักในการอยู่ร่วมกัน ด้วยความรัก ความเคารพ การไม่ทะเลาะกัน การสงเคราะห์ มีความสามัคคี และมีเอกภาพโดยมีปัญญา และเมตตา เป็นหลักในการอยู่ร่วมกัน พร้อมใหม่ ที่จะอยู่ร่วมกันด้วยการปฏิบัติตามจริยาของพระสงฆ์ ที่ปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง ปฏิบัติเป็นธรรม ปฏิบัติสมควร

๔. ในฐานะที่เป็นพลกนิกรภายในชาติ มีความจงรักภักดีต่อ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว · สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ที่ทรงเน้นย้ำเรื่องสามัคคีภายในชาติมาตลอดกาลยาวนาน ที่สำคัญอย่างยิ่งคือ ทรงขอให้ทุกคนภายในชาติ รู้ รักสามัคคี โดยแสดงความจงรักภักดีต่อพระองค์ ด้วยการพร้อมที่จะประนีประนอม ประสานประโยชน์ ประองดองกัน เพื่อจะช่วยให้สังคมไทยอยู่ร่วมกันอย่างรู้รักสามัคคีตลอดไป ทั้งพร้อมที่จะลืมความผิดพลาด บกพร่องการล่วงเกินกันมาในอดีต ด้วยการลืมความหลังมาตั้งต้นกันใหม่ ได้ใหม่

๕. ในฐานะที่เป็นประชาชนภายในชาติ ที่บรรพชนได้สืบสานความเป็นชาติต่อกันมาจนถึงปัจจุบันด้วยการอาศัยความรักสงบ มีความสามัคคี มีความเสียสละ และมีความกล้าหาญ มีความพร้อมที่จะสืบสานเอกลักษณ์ สัญญลักษณ์ของความเป็นชาติไทย ให้ดำรงคงอยู่ตลอดไป

๖. การทะเลาะกันนั้น เพิ่มความรุนแรงทั้งความคิด การกระทำ การพูด จนถึงอาจดึงคนอื่นเข้ามาทำความชั่ว ร่วมกับตนอีกเป็นอันมาก อันเป็นการเพิ่มบาปให้แก่ตน ในขณะที่ผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่ได้มาจากการทำความชั่ว ด้วยการขัดแย้งกัน เป็นสมบัติติดโลก ที่ไม่มีใครนำติดตัวไปได้ เป็นการสมควรใหม่ที่จะปิดกั้นกระแสบาป ด้วยการอาศัยความรัก สามัคคี อยู่ร่วมกับคนอื่นด้วยความสามัคคี เพื่อสร้างความดีให้ติดตน อำนวยผลเป็นความสุขทั้งในชาตินี้และชาติหน้า ดังที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ว่า

บุญเป็นที่พึ่งของสัตว์ทั้งหลาย
ผู้บำเพ็ญบุญทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

๗. พระพุทธศาสนาสอนให้มองสรรพชีวิตในโลก เป็นเพื่อนร่วมทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมด ทุกคนจึงเป็นผู้อาศัยโลก หากมีใครเป็นเจ้าของโลกไม่ เป็นไปได้ใหม่ที่คนซึ่งเรายังไม่สามัคคีกับเขา จะได้รับการมองด้วยการยอมรับ นับถือในฐานะเพื่อนร่วมทุกข์ เพื่ออยู่ร่วมกันในสังคมกันด้วยความเป็นมิตร

๘. วิวาทมูล คือสาเหตุที่นำไปสู่การทะเลาะวิวาท ดังกล่าวมาแล้ว มีความโกรธ การผูกโกรธ ความริษยา การแข่งดี ตระหนี่เป็นต้นนั้น เป็นไฟที่เผาใจให้ร้อนทุกครั้ง ที่เขาเกิดขึ้นที่จิต เป็นไปได้ใหม่ที่จะพยายามป้องกันและ

บำบัดความรู้สึกเช่นนั้น ไม่ให้แผดเผาใจตน จนนำไปสู่
ความแตกแยก ร้าวฉาน ทำลายสามัคคีธรรม

๙. ประเทศไทยเรา มีกิจกรรมที่แสดงความ
จงรักภักดี ความเคารพนับถือ ความศรัทธากันอยู่เสมอ
เป็นไปได้ใหม่ถ้าจะร่วมกัน รู้รักสามัคคี เพื่อเป็นพุทธบูชา
ราชสักการะ การแสดงความเคารพ ให้เป็นการถาวร
จนเป็นลักษณะนิสัย เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นไทย
ดังที่ปรากฏในเพลงชาติ

๑๐. แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นที่รวมของแม่น้ำ ลำคลอง
ต่าง ๆ น้ำทุกส่วนที่ไหลลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยาแล้ว จะผนึก
เป็นเนื้อเดียวกัน มีรสอย่างเดียวกัน ยามเกิดมลพิษก็ผจญ
มลพิษด้วยกัน เมื่อถูกนำไปใช้ในการอุปโภค บริโภค
ก็อำนวยความสะดวกให้ร่วมกัน แม่เจ้าพระยาได้หล่อ
เลี้ยงคนไทย ประเทศไทยมานานแสนนาน ทำอย่างไร
คนไทยใจจะประสานใจ ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อ
ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ให้จิตได้สัมผัสสรสของ
ความรักชาติ ภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ความ
ศรัทธาในพระพุทธศาสนา ด้วยพลังสามัคคีที่เป็นธรรม
ประกอบด้วยธรรม ยุติด้วยธรรม มีธรรมเป็นธง นั่นคือ
สามัคคีร่วมชาติ พุทธศาสน์รวมใจ มิใช่สามัคคีที่เกิด
จากการปลุกกระดม เพื่อตอบสนองความต้องการ ความ
ถูกใจของผู้ปลุกกระดม แต่ทุกขัระทมกลับมีแก่คนอื่น เพราะ
รู้รักสามัคคี ๔๔

รสของสามัคคี ที่ท่านเรียกว่า สามัคคีรส นั้น จะต้องมี
พื้นฐานมาจากความรู้ ความรัก ความเคารพ ความภักดี
ความเป็นผู้ศรัทธา เสียสละ มีจิตมุ่งไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่าง
สงบสุขเป็นเป้าหมายร่วมกัน ขอให้หันมามองคติธรรม
สร้างสำนึกจากบทเพลง ลุ่มน้ำเจ้าพระยา กันเถิด

ลุ่มน้ำเจ้าพระยาเห็นสายธาราไหลล่อง

เพียงแต่มองหัวใจปั่นป่วน

น้ำไหลไปมักไม่ไหลทวน

ชีวิตเราไม่มีทวน ไม่กลับทวนเหมือนเดิม

เราเกิดมา ผูกใจรักกันดีกว่า

เพราะว่าชีวาแสนสั้น

เราอย่าได้ กระเทือนหัวใจต่อกัน

ทั้งชีวิตอันสุขใจ

อย่าแตกกันเลยรักไว้ชมเชยชิดมัน

จงผูกพันรักกันที่ใจ

ขอจงเป็นเหมือนเช่นนกไฟ

ที่เหิรบินคู่กันไปหัวใจคู่กัน

พุทธศาสนีที่ทรงพร้าสอน

ภิกษุทั้งหลาย อย่าเลย พวกเธออย่าบาดหมาง

อย่าทะเลาะ อย่าแก่งแย่ง อย่าวิวาทกันเลย

ภิกษุทั้งหลาย ความอดทน ความสงบเสงี่ยม เห็นปานนี้

ได้มีแล้วแก่พระราชาเหล่านั้นผู้ถือศาสตราวุธ

การที่พวกเธอบวชในพระธรรมวินัยที่เรากล่าวดีแล้วอย่างนี้

จะพึงอดทนและสงบเสงี่ยมนั้น ก็พึงเจริญงอกงาม

ในพระธรรมวินัยแน่

พวกเธอพร้อมเพรียงกัน ยังปรองดองกัน ไม่วิวาทกัน

เป็นดุจน้ำนมสดกับน้ำ มองดูกันด้วยดวงตาอันเป็นที่รัก

อยู่หรือไม่

เธอทั้งหลาย เห็นความวิวาทโดยความเป็นภัย

และความไม่วิวาท โดยความเป็นธรรมอันเกษม

จากภัยแล้ว จงเป็นผู้พร้อมเพรียง มีความประนีประนอม

กันเถิด

นี้เป็นพุทธศาสนี

บุคคลใดใฝ่รักสามัคคี ขอให้มีความสุขสันต์นิรันดรเทอญ